

MAANDBLAD VAN DE HUMANISTISCH GEESTELIJKE VERZORGING BIJ DE KRIJGSMACHT

In dit
nummer o.a.:

- „Het individuele geweten is onze enige hoop” • De nieuwe rijken en de sport • Jongeren willen meer rust • Liefde en schaduw • Jazz
- „Ik vind kruisraketten belangrijker dan de homobeweging” • Uit het dagboek van P. W. Botha • De dubbele afgang van Amsterdam

Abonnementsprijs f 15,- per jaar, te storten op postbankrekening 480414 t.n.v. Hoofdraadsman Humanistisch Geestelijke Verzorging te Zeist. Militairen ontvangen het blad op aanvraag zonder betaling.

Redactie:

Jan den Boer, Klazien van Brandwijk-Wiltjer, Wim Heij (voorzitter), Wim Reinders, Hans Schonk, Frank Spoelstra, Cher Turel, Paul Vonk.

Vaste medewerkers:

Ellen Broshuis, Adriaan Bijl, Theo Carree, Arend van Dam, Gerard van Erkelens, Albert Greven, Karen Heij, Sietse van der Hoek, Pieter de Jager, Jan Kooijman, Willy Lohmann, Frits Maas, Len Munnik, Leo van Opzeeland, Rien Robijns, Karel Roskam, Paul Rutten, Klaas Soesbeek, Jan Stoof, Frans Wermer, Hans van Wissen.

Eindredactie en vormgeving:

Frank Spoelstra

Druk:

Brouwer Offset b.v. Utrecht
Gedrukt op kringlooppapier

Adres redactie en administratie:

Bureau Hoofdraadsman,
Coornherthuis, Oranje Nassaulaan
71, 3708 GC Zeist, tel. 03404-14436.

Inhoud

Uit het dagboek van P. W. Botha	2
Jongeren willen meer rust...	3
„Ik vind kruisraketten belangrijker dan de homobeweging“	8
De nieuwe rijken en de sport	8
'The mission'	10
Te zorgen... (poster)	12
Gedicht/Geknipt voor u	14
De dubbele afgang van Amsterdam	15
Liefde en schaduw	16
„Het individuele geweten is onze enige hoop“	18
Afscheid van Joost de Vries	19
Jazz: de muziek, de kritiek en de heroiek	20
Boeken	22
Willy Lohmann	24

Foto voorkant: Marcel Minnée

Foto pagina 17: Gerard van Erkelens

EGO: geestverruimend

Uit het dagboek van P. W. Botha

president van de Republiek Zuid-Afrika

Wat bezielt die Nederlanders toch?

Nu zeuren ze weer over de belachelijke zwarte lijst van de VN! De mensen die daar op staan, zijn juist voor ons waardevol – ze durven op bezoek te komen bij ons, hun blanke soortgenoten. Zij weten welke kant ze moeten kiezen. Zij gaan niet naar die oproerkraaiers zoals dat mens van Mandela; of naar die communistische dominee Boesak of Beyers; om nog maar te zwijgen van die geflippte Tutu – die halfzachte Anglicaanse kerk maakt tegenwoordig ook maar iedereen bisschop.

Ik ben blij dat er nog Nederlanders zijn die ons trouw blijven. Zo'n Luns, zo'n Hilterman, zo'n OSL – tot in de hoogste kringen zitten ze, onze vrienden.

En ik ben blij dat ik nu een Hotnot – nee, laat ik op mijn woorden passen – een Kleurling naar Den Haag heb gestuurd als ambassadeur! Daar kijken ze van op, dat tuig dat alsmaar tegen ons ageert!

Gelukkig is de Nederlandse regering nu niet meer zo vriendelijk voor het ANC. Het heeft ons veel moeite gekost, maar nu geloven ze in Den Haag ook, dat die terroristen niet te vertrouwen zijn en dat het ANC geen geweld mag gebruiken. Nee, het gaat de goede kant op: we moeten steeds meer Nederlandse schrijvers, artiesten en sportlui uitnodigen. Als we ze maar betalen. Dan kunnen zij roepen dat het voor hen gaat om de vrijheid van meningsuiting. Om de dialoog! Er zijn er vast wel meer in Nederland, die net zoals Willem Oltmans zelf willen komen kijken.

En ik heb instructies gegeven, dat wij zelf steeds moeten zeggen dat we graag naar ze willen luisteren en dat we best kritiek willen horen en dat we zelf hervormingen nastreven, maar dat zoiets tijd kost! Daar trappen dat soort mensen altijd in.

Wij moeten gewoon doorgaan het ANC af te schilderen als terroristen die aan de leiband van Moskou lopen en die de Christelijke Beschaving bedreigen. We moeten tegen mensen als Oltmans gewoon zeggen dat onze zwarten niet democratisch kunnen zijn – nee –, we kunnen beter zeggen dat ze nog niet 'rijp' zijn voor algemeen stemrecht! Dat klinkt beter. En dat we ze dolgraag daar rijp voor willen maken, maar kijk nu eens naar de rest van Afrika. Wat de zwarten daar er van bakken. Dat heeft

bij Luns en Hilterman ook gewerkt.

Ik moet overigens wel overal zelf op letten. Anders gebeuren er de gekste dingen, onder je eigen dak. En dan gaat je eigen vrouw zelfs de fout in. Elize vertelde namelijk, dat ze gisteren geluisterd heeft naar die vervloekte Radio Freedom van het ANC! Ik had het haar toch duidelijk verboden! Ik wist ook niet wat ik hoorde! Die ANC-radio beweert zelfs dat ze de stem van het volk zijn – hoe durven ze – het Volk: dat zijn wij! En de zwarten – dat is geen volk; die leven in aparte stammen, dat leren wij al als kind op school.

En dan die onzin, dat Radio Freedom nieuws geeft dat je anders in Zuid-Afrika niet kan horen. Allicht: we hebben perswetten en censuur, je mag bij ons niet zomaar alles openbaar maken. Daar worden de mensen maar ongerust van. Ze willen helemaal niet graag horen over stakingen en zo. Voor hun eigen bestwil verbieden we nieuws over de oorlog, over gevangenen, over de politie, over begrafenissen.

En Elize vertelde ook nog dat ze op Radio Freedom liedjes zongen – ze had ze niet allemaal verstaan, maar de kok (onze boy John kookte al voor mijn ouders) heeft gezegd dat die liedjes over 'bevrijding' gaan. Dat vind ik buitengewoon ondanbaar. Want ze hebben toch alles aan ons blanken te danken? En dan durven ze in Nederland die Radio Freedom te vergelijken met Radio Oranje!

Maar in de tweede wereldoorlog ging het bij Radio Oranje toch om een radiozender in het buitenland die de mensen onder de Duitse laars echt nieuws gaf? Om de mensen te mobiliseren? Tegen de regeringspropaganda? Om ze moed in te praten? Met het oog toen op hun bevrijding? Dat is toch heel iets anders dan bij ons? Wij zijn toch geen Nazi's? En onze zwarten hoeven toch niet gemobiliseerd te worden voor hun bevrijding? Dat is toch schandelijk?

Ik heb dus zoals altijd gelijk! De wereld loopt uit de pas. Ik ga gewoon door: dat gespuis van het ANC gaat bij mij achter de tralies of aan de galg. En als de kok dat liedje van Radio Freedom nog eens fluit, dan gaat hij de laan uit!

Karel Roskam

Jongeren willen meer rust...

Humanistisch Opleidings Instituut
BIBLIOTHEEK
Postbus 797 - 3500 AT Utrecht

... gewoon wel eens met elkaar praten

Op de Firato hebben we het dit jaar nog kunnen zien, of liever horen: op het gebied van geluid is tegenwoordig bijna alles mogelijk. Een hele industrietaak staat er achter om het oor te strelen. Wie had tien, vijftien jaar geleden gedacht dat nu de walkman en de compact disc heel gewone gebruiksvoorwerpen zijn geworden? Het aanbod in de audiosfeer spreekt aan. Zo zelfs dat geluid, of liever afwezigheid van stilte, een alledaags verschijnsel is geworden.

We zijn tegenwoordig inderdaad niet meer zo gek op stilte. Muziek is voor tallozen een goed alternatief. Het zijn niet meer alleen de stucadoor en de stratenmaker die Radio 3 als bijna permanente metgezel hebben. Ook op keurige kantoren dringt de radio op. In wachtkamers van tandartsen, in winkelcentra, in modezaken en PTT-kantoren lijkt muziek als geluidsbehang steeds meer terrein te winnen. Misschien is er niets op tegen, maar veel mensen moeten er toch nog steeds aan wennen. Het is net als bij het roken in

openbare ruimten: je went er aan of je went er nooit aan, je pikt het of je pikt het niet.

Nooit meer stil

Steeds meer mensen leven in een omgeving waarin het nooit meer echt stil is. 's Nachts blijft er op tal van plaatsen toch nog autoverkeer op straat. Heel laat in de avond en heel vroeg in de morgen zijn er nog, of alweer, vliegtuigen. We lijken de onrust soms zelf op te zoeken. 's Morgens vroeg bij de wekker-

radio bijvoorbeeld. Of bij 'eeuwig de televisie aan'. In veel beroepen krijgen de trommelveizen het toch ook nog steeds aardig te verduren. De wegenbouw is bijna berucht, maar in de sector verkeer en vervoer is er bijna altijd veel lawaai. De eenzame fietsenmaker vormt misschien een uitzondering. Dan is er de metaalindustrie waarin het vaak nogal lawaaiërig is. In de drukkerijwereld met z'n steeds grotere persen die steeds sneller moeten draaien ligt het geluid er ook niet om.

Zelfs in de typekamer van menig kantoor is het soms erg luidruchtig. De komst van de beeldschermapparatuur brengt daar een zekere rust.

Tromgeroffel

En in dienst? Lezers van EGO behoef je wat dat betreft niets te vertellen. Of wordt het niet meer gehoord, al dat la-

Vaak is er bij oefeningen veel lawaai, maar soms kan het plotseling erg stil zijn. Dan moet je eens luisteren...

Foto Marcel Minneé

waai van de flinke jongens om je heen, al die herrie in de eetzaal en de kantine, dat gebrek aan rust vaak op de kamers? Moderne oorlogsvoering is overigens ook een luidruchtige bezigheid. Je hoort het al aan het lawaai van de rupsvoertuigen en ander rollend materieel, aan de helikopters en de straaljagers, aan de knallen op de schietbaan.

Misschien is het oorlogsbedrijf altijd wel gepaard gegaan met geluid en misbaar. Je ziet het nog aan het oefenen met de bajonet. Daar hoort volgens de sergenant-majoor een duidelijk geluid bij. De aanvalsgolven van ruiters en voetvolk moeten vroeger ook ondersteund zijn door veel tromgeroffel en krijgshaftige geluiden. Produceer je als aanvaller een geluid waarbij 'horen en zien je vergaat', dan heb je een duidelijk-

ke voorsprong. Allerlei andere zintuigen doen het even niet meer, de vijand is al voor een deel machteloos geworden. Trein- en vliegtuigkapers worden tegenwoordig op die manier met heel veel lawaai overmeesterd.

Op wacht

Eigenlijk maar zelden heb je als militair de gelegenheid de stilte echt te ondergaan. Dat kan gebeuren als er een collega bij een ongeluk is omgekomen en dat op de appèlplaats wordt herdacht met een minuut stilte. Of het kan je overkomen als je op bivak bent en 's nachts op wacht staat. Dan merk je ook dat stilte niet hetzelfde is als de afwezigheid van geluiden.

Als het stil is, komen juist vaak gelui-

Het plezier en de lol van weinigen kan soms lawaai voor zeer veel anderen betekenen

Stiltegebieden nader omschreven

De zgn. Memorie van Toelichting bij de Wet Geluidhinder geeft een nadere omschrijving van het begrip 'stiltegebied'. Een stukje ambtelijke taal:

'Een gebied van enige vierkante kilometers (100 ha) of meer, waarin de geluidbelasting door toedoen van menselijke activiteiten zo laag is, dat de in het gebied heersende natuurlijke geluiden niet of nauwelijks worden verstoord. Hierbij kan in eerste instantie worden gedacht aan natuurgebieden met natuurwetenschappelijke waarde, zoals weidevogelgebieden, nationale parken en potentiële landschappen, welke uit een oogpunt van adequaat beheer geen of slechts geringe verstoring van de natuurlijke geluidbelasting kunnen verdragen, doch ook aan overige gebieden welke thans nog in overwegende mate stil kunnen worden genoemd. Zeer globaal gaat het hier om gebieden met een achtergrondgeluidniveau overdag van 30 tot 40 à 45 dB (A)'.

den op je af die je anders nooit hoort. Flarden wind bijvoorbeeld of in ieder geval het ruisen van de wind door de bomen. Misschien is 't het nachtelijk geluid van een vogel of het wegschieten van een muis in het strooisel op de grond. Hoog in de lucht hoor je ergens een vliegtuig, onzichtbaar vaak. Of er is een trein in de verte of een eenzame auto ergens op een landweg.

Stilte als voorwaarde om te horen. Je ziet het ook vaak in films. Waar de spanning wordt opgevoerd zwelt soms de muziek aan. Maar even vaak valt de muziek ook weg: de zenuwen spannen zich, het gesprek op het witte doek beperkt zich tot het hoogst noodzakelijke, de gebaren worden langzaam, het oor is gereed om een topprestatie te leveren. Wij kijkers in de bioscoop, de kantine of voor de tv luisteren als het ware met de auteurs mee. Op onze hoede, want stilte is iets waarmee we maar matig overweg kunnen.

Openlucht popconcert

Als geluid je gaat hinderen wordt het al gauw lawaai. Die hinder heeft nog niet eens zoveel te maken met de sterkte van het geluid, het aantal decibellen. Een lekkende kraan kan al storend zijn als je niet in slaap kunt komen. Aan de andere kant behoeft de bezoeker van een openlucht popconcert de maximale capaciteit van de grote geluidsboxen niet als hinderlijk te ervaren. Het ligt inderdaad vaak aan de situatie waarin men verkeert. Een werknemer op Schiphol zal het vliegtuiglawaai in de buurt minder hinderlijk vinden dan een willekeurige inwoner van Buitenveldert, Amstelveen of Amsterdam-West.

Foto Evert Boeve

In het winterse landschap kan het vaak heel stil zijn, alleen het schrappen van de schaatsen is soms te horen

Als je je ergert, dan gaat het zeker ook om een lichamelijke zaak. Dat geldt ook bij geluidhinder. Er treedt daarbij vaak vaatvernauwing op en het hart gaat sneller kloppen. Onomstotelijk is aangetoond dat op die manier de kans op hart- en vaatziekten toeneemt. Tegelijkertijd neemt bij een al te grote geluidbelasting de kans op zgn. psychosomatische klachten toe. Bewust of onbewust. Waar komt toch die vermoeidheid vandaan, waar die hoofdpijn? Waarom ben ik de laatste tijd zo gespannen, zo agressief? Bij jonge kinderen doen zich ook minder gunstige verschijnselen voor. Altijd de radio, de tv, de video aan. Op school bijvoorbeeld kunnen ze zich dan maar moeilijk concentreren.

Stiltegebieden

Geluidhinder beperkt zich niet tot individuele gevallen. Heel in het groot gaat het om een zaak die te maken heeft met de volksgezondheid, met het welzijn van de mensen. Vandaar ook dat de landelijke overheid een aantal jaren geleden, in 1981, met de Wet Geluidhinder is gekomen. Tot op heden is die wet nog steeds niet geheel ingevuld. Maar wel is men zo langzamerhand gekomen tot voorstellen die moeten leiden tot de komst van de zgn. stiltegebieden. Dat

zijn grotere gebieden die als het ware eilanden van rust zijn in het woelige, door geluid overspoelde Nederland. Daar zijn dus geen geluidswallen langs wegen nodig en de bewoners kunnen gewoon met open ramen slapen. Als de hond van de buren zich tenminste maar koest houdt.

In de stiltegebieden is het uiteraard niet volledig stil. De natuurlijke geluiden (en dat zijn er heel veel) zijn er aanwezig, maar ook menselijke geluiden zijn tot op zekere hoogte aanvaardbaar. In de stiltegebieden zal een boer met een trekker zeker niet worden geweerd. Voor grote autosnelwegen en industrieën met een hoge geluidproductie is echter geen plaats. Ook militaire objecten, zeker als het gaat om schietbanen bijvoorbeeld, worden geweerd. Voor grootschalige recreaties zal in stiltegebieden geen plaats zijn, maar voor individuele natuurbeleving en kleinschalige recreatie des te meer. Ergens moeten er toch in ons land plaatsen zijn om gewoon tot jezelf te komen, je eens rustig te ontspannen.

Gewoon eens praten

De aanwijzing van stiltegebieden is overgelaten aan de provincies. Die komen zo langzamerhand met voorstellen

welke regio's als stiltegebied aangewezen kunnen worden. Zo kunnen we het straks toch misschien nog beleven de stilte goed te kunnen horen. Dat is dan eens wat anders dan de bassen van de buren, Radio 3 met z'n hijgerige discjockeys en discodrukke. Overigens, over de disco gesproken. De gezamenlijke exploitanten van disco's in ons land kwamen onlangs met het bericht dat het bezoek terugliep. De oorzaak van de terugloop was inmiddels bekend: de jongeren willen tegenwoordig wat meer rust, ze willen gewoon wel eens met elkaar praten...

Frits Maas

*EGO zorgt dat de geest
vaardig blijft*

„Ik vind kruisraketten belangrijker dan de homobeweging“

Radio-programma's voor jongeren worden tegenwoordig steeds vaker door jongeren zelf gemaakt en gepresenteerd. Paul Christiaan Boon is een van die vele jongeren die veel tijd steekt in het bedenken, maken en presenteren van die programma's. Hij doet dat voor de Amsterdamse kabelomroep M/V-S radio. Het jongerenprogramma heeft een zeer bijzondere naam mee gekregen: 'Moekefoek'.

Paul Christiaan Boon (23) bewoont zelfstandig een etagewoning in een buitenwijk van Amsterdam. Zijn tongval maakt al duidelijk dat hij in die stad is geboren en getogen. „Onder gunstige omstandigheden“, zoals hij later zal vertellen.

Van maandag tot en met vrijdag werkt hij op de postkamer van het GAK. Elke dinsdagavond is hij te vinden in de studio van M/V-S radio. Dat radiowerk neemt veel van zijn vrije tijd in beslag, hij wekt echter niet de indruk dat erg vervelend te vinden.

Een omroep die zich voornamelijk wil bezighouden met sex, politiek en cultuur kan niet zonder een jongerenprogramma. 'Moekefoek' is maar tot op zekere hoogte te vergelijken met andere radioprogramma's voor en door jongeren. „We richten ons op homo's en jongeren. We hopen dat ook niet homojongeren naar onze programma's luisteren. De onderwerpen die wij behandelen hebben namelijk te maken met dat jong zijn. Onderwerpen als 'werk', 'weglopen', 'vrede' en 'kruisraketten' spreken jongeren in het algemeen aan. Homo-zijn is eerder een prettige bijkomstigheid. We besteden daar wel extra aandacht aan hoor, aan homoseksualiteit en homo-jongere zijn, maar vooral in de zin dat het homo-zijn op zich niet tot problemen hoeft te leiden.“

Gunstige omstandigheden

Homoseksualiteit of homo-zijn heeft volgens hem tegenwoordig niets stiekems meer, tenminste in Amsterdam. „Misschien is het buiten Amsterdam wel anders, misschien is dat wel een achtergebleven gebied wat dit betreft. Misschien zijn daar nog wel mensen die helemaal nog niet weten dat zo iets er is. Ik denk dat ik, wat Nederland betreft, onder de beste omstandigheden homo ben geworden. Amsterdam... en een familie die er niet moeilijk over doet en ik heb ook nog het voordeel, dat ik een zuster heb die lesbisch is en die het eerder thuis vertelde dan ik. Ik had op school wel een periode dat ik het niet vertelde, omdat niet zeker was wat ik ben en ik moet zeker van mezelf zijn voordat ik ga vertellen: 'ik

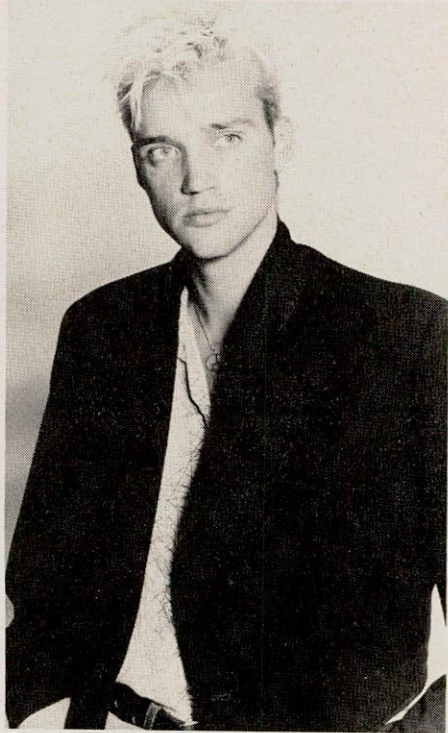
ben homo'. En nog heb ik van mezelf zo iets van nou ja, mensen geven die naam er aan. Ik denk zo, ik ben mens en als mensen daar homo, hetero of bi aan willen gaan plakken dan moeten zij dat zelf maar weten. Ik was dertien toen ik voor het eerst seksueel contact had met een jongetje, toen wist ik niet eens dat het homo heette. Op een gegeven moment heb ik iets gelezen over wat homo's doen, toen had ik iets van 'nou ja, dat is net zoets als ik wel eens doe'. Maar nog helemaal niet bij stil gestaan van dan ben je homo. Dat is heel raar, je doet het wel, maar je weet niet dat je het bent. Op een gegeven moment word je ouder, je wordt 17, en op school werd er over gepraat en over gegeind en er was een leraar op school die daar elke keer mee getreiterd werd, ik deed ook mee, en nog steeds zie je jezelf niet zo. Wat je namelijk hoort over homo's is wat er op het COC gebeurt en al die actie's. En dan denk je: 'zo ben ik niet' en zo maak je die combinatie ook niet. Tot ik op mijn achttiende een vriend kreeg waar ik smoorverliefd op werd. En toen inderdaad: 'ik ben homo'.“

Provoceren

In tegenstelling tot vijftien, twintig jaar geleden zien we tegenwoordig steeds meer mensen openlijk homo zijn. Paul Christiaan heeft echter andere ervaringen. „Wat je meestal zag en ziet dat zijn die verwijfde homo's. Degene die er gewoon normaal mee omgaat die zie je niet, die kun je dus ook niet als voorbeeld gebruiken. Het enige dat je ziet zijn die actie's die in het nieuws komen. Mensen die nu in dezelfde positie zitten als ik toen zat, die lezen dat en die gaan niet denken van dus ik ben zo, denk ik. Je kunt ook heel gewoon zijn als homo... niet van die rare actie's, gewoon normaal, normaal werken en niet over homo-zijn praten, tenminste niet op een manier dat het de overhand krijgt. Gewoon normaal, jéh... niet lopen provoceren en dat doen een heleboel wel. De hele dag te gaan lopen gillen of verwijfd te gaan doen. Sommigen hebben daar een handje van, bij sommigen zit het er gewoon ingebakken. Maar de meesten zijn aan het overdrijven. Het is

iets wat je jezelf aanleert. Vaak doen jongeren dat ook, ook vrienden van mij, maar dat komt omdat ze omgaan met mensen die ook zo raar doen. Dat vind ik dus niet het goede voorbeeld.“

„Je bent een groep waar heel veel over gekletst wordt, waar heel raar over gepraat wordt. Wij doen de meest afgrijsselijke dingen, als je dat soms hoort van mensen. We zouden minstens vijftientwintig vriendjes per week verslijten, we zouden in jurken lopen en ons opmaken. En dat is wat mensen zien en dan denken ze dat alle homo's zo zijn. Nou en dat is gewoon niet zo. Toen ik het op mijn werk vertelde (allemaal rouwdouwers uit de Jordaan en altijd maar grapjes maken over homo's) dat ik met mijn vriend dat-en-dat had gedaan toen werd het ijselijk stil. Maar ik ben gewoon doorgegaan met vertellen. Ze werden helemaal onzeker, ze vroeger of ik een grapje maakte. Ze hadden het nooit van mij gezien en ook helemaal niet gedacht dat ik homo ben. En dan denk ik: dat is goed. Er worden veel grapjes gemaakt en daar kan ik ook om lachen, maar er wordt niet achter mijn rug om over mij geluld. Gewoon omdat ik mij niet atzet tegen de hetero-maatschappij.“

Paul Christiaan Boon

Alternatief

Paul Christiaan is in de weekends vaak te vinden in een homodisco in Amsterdam. Sinds kort komt hij ook regelmatig in het danscafé van het COC in die stad. „Bij het COC komen volgens mij vaak mensen die heel politiek geïntereerd zijn, een bepaald niveau mensen. Jeetje, daar lopen van die mensen rond die uit een bepaalde klasse komen.

Ik vind daardoor dat mensen die minder interesse hebben voor politiek en dat soort dingen, er ook heel moeilijk tussen kunnen komen bij het COC. Die mensen bij het COC hebben volgens mij een vertekend beeld van hoe homo's zijn. Het is vreselijk politiek gericht wat ze doen en ik denk dat veel jongeren daarom weg blijven. Het is wel goed dat je als jongere binnen die organisatie wat doet, een bestuurlijke functie neemt. Maar op een of andere manier doen jongeren dat niet en als jongeren dat doen, dan zijn het weer van die jongeren die op de universiteit zitten, wéér uit dié hoek. Ik weet niet waar dat door komt. Ik denk niet dat dat de bedoeling is.

Ik ben bij het COC terecht gekomen door een kennis die mij meenam. Ik had er wel eens over gelezen, maar ach, dat is een aardig clubje en je leest ook wel wat ze doen, voorlichting en zo, ik ben er toen precies een kwartiertje geweest. We zijn er daarna direct weer uitgevend. Zo van: wat is dit nou allemaal. Niet eng, ik ga ontzettend veel uit in de homowereld, er is niks nieuws eigenlijk. Maar ik had zoiets van 'alternatieve toestanden allemaal', het ziet er niet uit, mensen stonden zo vreemd te dansen. Nee, dit is niks. In de discotheek is goeie muziek, de kleding is er heel belangrijk, het COC was totaal anders. Ja, en nu ik er wat vaker kom ben ik er wel wat aan gewend. Ik kom er nu niet meer om te dansen of voor de mu-

102.40 FM Kabelradio voor Amsterdam e.o.

Di: 18.00-24.00 uur

SEX-POLITIEK-CULTUUR

Do: 18.00-24.00 uur

Postbus 11100 1001 GC Amsterdam

Vr: 12.00-14.00 uur

Telefoon (020) 20 02 47

Za: 12.00-14.00 uur

Giro 45 23 475 (voor donaties)

Zo: 11.00-14.00 uur

ziek, maar omdat ik er een aantal mensen ken waar ik gezellig mee kan kletsen. Maar ik vind dat je als buitenstaander op het COC, meer dan in de discotheek, moeilijk contact kunt krijgen met de mensen. Van een organisatie als het COC verwacht ik toch, dat je op een of andere manier aanspraak krijgt met de mensen. Daarbij komt dat er weinig jongens van mijn eigen leeftijd, of iets jonger, op het danscafé van het COC komen. De meesten zijn rond de dertig."

Jezelf accepteren

„Bij het COC wordt veel over politiek gepraat, de wet gelijke behandeling en dat soort toestanden. Het zal mij een worst wezen, dat vind ik totaal onbelangrijk. Het COC richt zich juist op dat soort dingen, dat is natuurlijk wel goed,

als zij dat doet hoeft ik het namelijk niet te doen. Maar op een of andere manier houden ze zich niet zo bezig met dat wat jongeren meer aanspreekt. Ik denk bijvoorbeeld dat voor veel jongeren die homoseksualiteit een prettige bijkomstigheid is en dat er veel belangrijkere dingen in het leven zijn, zoals werk en vredespolitiek. Dat ligt veel dichter bij huis. Ik denk dat een hoop jongeren dat homo-zijn gewoon aanvaarden, in eigen kring moeten mensen dat maar accepteren en dat lukt meestal ook wel, nu spreek ik wel over Amsterdam. Dat zijn dingen die je zelf moet doen, ik zie niet wat voor taak het COC daarbij heeft. En dat je afzetten tegen de heteromaatschappij, zoals dat gebeurt binnen het COC of op een homodemonstratie, dat hoeft voor mij ook niet zo nodig. Ik vind kruisraketten eigenlijk belangrijker dan de homobeweging."

Paul Christiaan liep dan ook in elke vredesdemonstratie mee, homo-demonstraties vindt hij minder aantrekkelijk. „Als ik niet was afgekeurd dan was ik gaan weigeren, niet om mijn homo-zijn, dat is geen reden om te weigeren, maar omdat ik vind dat niemand mij kan dwingen te leren iemand anders van zijn leven te beroven. Ik denk ook niet dat de organisatie het zo op prijs stelt, dat mensen in het leger uitkomen voor hun homo-zijn. Toch denk ik dat het goed is dat dienstplichtigen er voor uitkomen. Het zal wel heel moeilijk zijn, maar jeetje, je bent zo. Daarmee uit. Je maakt jezelf misschien wel kwetsbaar, maar daar leer je toch van? Je leert jezelf te verdedigen. En daar is het leger toch voor?"

Klaas Soesbeek

Deze maand is het veertig jaar geleden dat homoseksuelen en lesbiennes besloten zich te verenigen.

Raadslieden - waar en wie

Bureau

Harderwijk
't Harde
Schaarsbergen
Den Haag
Utrecht
Seedorf (BRD)
Nijmegen
Seedorf (BRD)
Assen
Steenwijk
Breda
Arnhem
Oirschot
Hesepe (BRD)
Schaarsbergen
Den Helder/Amsterdam
Amersfoort
Blomberg (BRD)
Vught
Amsterdam

Naam

R. O. (Ronald) Battes
L. J. H. (Lex) Beekers
E. Y. (Ellen) Bremer
K. (Klazien) van Brandwijk-Wiltjer
M. (Metske) Dekkinga
J. (Jan) Duijnhouwer
J. J. H. (Hans) Floris
R. P. (Rob) Geene
W. H. (Wil) Gerards
W. H. (Wim) Heij
C. H. (Kees) v. d. Hilst
C. C. (Tineke) Hundling
S. P. J. (Stef) Kessels
F. G. (Frits) v. d. Kolk
B. J. T. (Ben) v. d. Linden
L. A. (Anuscka) de Man
B. M. (Beernoud) Moojen
J. G. J. (Jan) Nauts
F. E. M. (Meijs) Hutten
H. (Hans) Schonk

Telefoon kantoor

03410-23911, tst. 2532
05255-2727, tst. 2087
085-457311, tst. 2123
070-166424/166425
030-910266, tst. 243
09-4942814011, tst. 348
080-228200, tst. 145
09-4942814011, tst. 243
05920-58499
05210-15422, tst. 2643
076-273341
085-457311, tst. 2123
040-352913
09-4954613071, tst. 334
085-457311, tst. 2774
020-5551251
033-638622, tst. 3290
09-4952357600, tst. 259
073-128777, tst. 2117
020-5551251

Telefoon huis

03417-56628
077-662133
02940-80169
03480-14787
033-803142
09-494284647
04132-66346
09-4942812470
05927-12812
05210-13657
013-676578
020-717992
04760-74188
09-4925558140
04936-5844
02206-3073
035-234907
09-4952356621
030-936960
075-178421

Hoofdraadsman
Stafradsman
Coornherthuis
(vormingswerker)
(vormingswerker)

J. F. (Joos) Sinke
F. (Frank) Spoelstra
W. (Wim) Reinders
J. (Jacques) v. d. Blink
J. (Jan) den Boer

03404-14436
03404-14436
03404-14060
03404-14060
03404-14060

03430-15597

-
-
-
-

De nieuwe rijken en de sport

of het einde van het vandalisme

Tot mijn grote spijt, en naar ik aanneem ook van vele sportliefhebbers, moet met de regelmaat van de klok worden vastgesteld dat bij sommige takken van sport, in het bijzonder bij het beroepsvoetbal, het slaan, vechten, steken met messen, in brand steken en nog veel meer andere geweldadigheden schering en inslag zijn. Het argument dat het slechts een deel van de supporters is en dat het voetbal zelf een reine sport is, is zoals verder zal blijken niet waar. Overigens vormen supporters een essentieel onderdeel van de voetbalsport.

Burgemeesters van vele plaatsen moeten uren uittrekken om te bezien of een wedstrijd wel in hun stad gespeeld kan worden, dit om te vermijden dat hun binnenstad door meelevende supporters praktisch met de grond gelijk wordt gemaakt. Politieagenten, die veelal ook een gezin hebben en in ieder geval een sociaal leven, worden praktisch ieder weekend wel weer ergens georganiseerd om in een soort oorlogsuitrusting althans te trachten de eigendommen van derden tegen het voetbalgeweld te beschermen. Het resultaat is dat enorme sommen geld in dit voetbal worden uitgegeven, sommen geld die zoveel nuttiger besteed hadden kunnen worden. Het is een nutteloze en doelloze uitgave. De argeloze toeschouwer slaat dat alles met enige verbazing gade en vraagt zich af: hoe is het allemaal mogelijk?

Ja inderdaad, hoe is het mogelijk? Maar zoals in alle zaken zijn ook voor dit gedrag redenen aan te geven. Ik denk dat ik er wel een paar weet.

Geen oorlog

Ten eerste. Enige jaren geleden stelde een bondscoach vast 'voetbal is oorlog'. Deze enorme platitude werd overal geaccepteerd. De 'sfinx', want zo luidt immers de bijnaam van Rinus Michels in sportkringen, had gesproken en vol diepe eerbied luisterde het voetbalvolk, de bestuurders voorop. Zij knikten gedwee en balkten dit gezegde regelmatig na als ware het de oplossing van alle problemen.

Kijk, ik denk dan dat zo'n man onmiddellijk als sportverdwaaser en sportverpeter ontslagen had moeten worden en wel op de meest oneervolle wijze. Sport is namelijk sport en géén oorlog. Oorlog is een walgelijke, mensonterende zaak, waarbij mensenlevens meestal niet tellen en velen op de meest erbarmelijke wijze hun leven beëindigen. Oorlog is een middel waarnaar alleen in het uiterste geval door het bevoegde gezag mag worden gegrepen. Een ieder die de oorlog, al is het maar voor een

deel, heeft meegemaakt weet hoe afschuwelijk en ellendig dat is. Maar voor de KNVB is voetbal hetzelfde als oorlog en zo worden hele generaties jonge mensen opgevoed. De resultaten zijn op en rond het veld duidelijk te zien.

Sportbederf

Ten tweede. Wie de wedstrijden binnen het beroepsvoetbal een beetje volgt, wordt getroffen door het feit dat slechts de uitslag geldt. Beter slecht voetbal en een overwinning, dan verliezen met mooi spel. Bij een voetbalclub in het Zuidhollandse westen van het land speelde een voetballer, die bekend stond om de vaak onfaire manier van voetballen maar... het had wel resultaat.

Dus werd hij opgesteld en weer opgesteld en lof ontbrak hem niet. Toidat een scheidsrechter, die er genoeg van had, hem een 'rode kaart' gaf. Paniek bij de vereniging, de trainer had nooit iets gezien en de voorzitter verzoonde de meest ingewikkelde verontschuldiging. En dus verscheen de laatste voor de radio om den volke kond te doen hoe

schandelijk zijn club waarin hij zoveel geld stak, werd behandeld. Alles werd van clubzijde gedaan om de man zo snel mogelijk weer in het veld te krijgen.

Ook hier denk ik, dat zo'n man onmiddellijk op staande voet ontslagen had moeten worden. Sportbederver eerste klas, maar nee hoor, binnen de kortste keren was de man weer opgesteld. Een zucht van verlichting ging op. Het lieve geldje was weer gereed.

Bij een andere gelegenheid werd tijdens een internationale wedstrijd een speler van het veld gestuurd, omdat hij zich niet beheerste en grof werd. De hele vaderlandse voetbalwereld op zijn kop, vooral omdat de man zo essentieel bleek te zijn in de volgende wedstrijd. Toen die dan ook verloren werd brak een jammerlijk gesteun uit: „Was hij er maar geweest.“ Dat hij zich had gedragen zoals hij gedaan had, interesseerde niemand een lor. Voetbal is immers oorlog, het gaat om vele lieve centjes en dan is alles geoorloofd, alleen betrapt worden is stom.

Bestuurders

Ten derde. Een grote rol speelt bij deze zaak de opstelling van de bestuurders. We zagen reeds hoe ze de woorden van de bondscoach klakkeloos accepteerden en hoe zij alles doen om 'dure' spelers weer snel ingelijfd te krijgen, wat ze ook uitgevoerd hebben. Verbijstend is daarnaast hun onwil om althans te trachten het verschrikkelijke vandalisme rond de velden te bespreken. Zij voelen zich immers niet verantwoordelijk. De politie of het bestuur der stad moet daar maar voor zorgen. Terwijl honderden agenten op de been moeten zijn, zitten de bestuurders in hun ereloge, drinken een glas en laten de toestand zoals ze was. Kleppen op en voorwaarts mars.

Na het Belgische drama ging een voorzitter van een noordelijke club nogal te keer over de politie. Die was voor alles verantwoordelijk en droeg overal de schuld van. De onschuldige bezoeker had recht op bescherming en dat was iets dat buiten de clubs omging. Dat zij als leidinggevend in de sportwereld hier ook een verantwoordelijkheid hebben, werd door deze voorzitter met klem van de hand gewezen. Geweld mag niet volgens hem, althans niet buiten het veld, daarbinnen is voetbal oorlog. Wat de opstelling der bestuurders aan schade aanricht bij vele jonge mensen

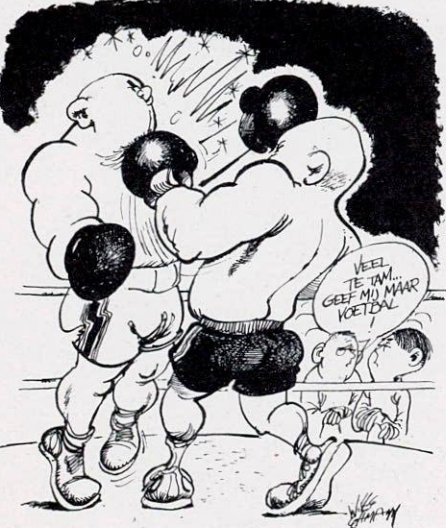

is voor hen niet bespreekbaar.

De 'nieuwe rijken'

Alles overziende denk ik dat de allerbelangrijkste reden voor het feit dat de voetballerij zo verziekt is ligt in het feit, dat deze sport in verkeerde handen is geraakt. De zogenaamde nieuwe rijken hebben zich ervan meester gemaakt en daarmee is het niveau ernstig gezakt. Nu zij het verre van mij om alle nieuwe rijken over één kam te scheren, want ook daar zijn heel fatsoenlijke lieden onder, maar diepe angst en argwaan heb ik gekregen voor dié nieuwe rijken, die zo nodig hun sociale status moeten opvijzelen met een bestuursfunctie. En hun geld opent dan vele deuren. Te weinig wordt beseft dat geld hebben geen fatsoen impliceert: dat geld en fatsoen plezierig zijn, maar dat geld en onfatsoen de boel afbreken. Het is toch ongelooflijk als je voorzitters van voetbalverenigingen te keer hoort gaan over hun trainers (zakken), technisch adviseurs (zakkenvullers), over spelers en noem maar op. Het slaat een mens met stomheid hoe ze zich in allerlei functies binnen de KNVB wurmen, geschikt of niet. Zij hebben geld en dus gelijk!

In 1986 bestaan er nog steeds geen redelijke arbeidsvoorzieningen binnen het voetbal. Een schaamteloos transfersysteem blijft van kracht en de bestuurders denken er niet aan daar verandering in te brengen. Afgedankte voetballers verdwijnen vaak voor een groot deel als sociaal zwakkeren in de maatschappij.

De moor heeft zijn plicht gedaan, de moor kan gaan.

Geld

Er is maar één ding belangrijk geworden in het beroepsvoetbal en dat is geld, gewoon een hele hoop munten. En zo is het mogelijk dat de leiding in de voetballerij voor een groot deel in handen komt van allerlei lieden, die grote sommen geld op soms zeer merkwaardige wijze verzameld hebben. Op die manier grijpt het rot de boom aan. Snel grijpt deze ziekte om zich heen, spelers en trainers infecterend. Alles is goed, als het maar geld opbrengt. Duizenden supporters kunnen alleen maar kijken naar dit dubieuze circus met zijn grote geldsommen: geld waarvan ze zelf om vele redenen geen deel zullen hebben. Voor hun ogen zien ze het huwelijk tussen onfatsoen en geld, waarom zouden zij dan niet onfatsoenlijk mogen zijn. In wezen is alle onrust een gevolg van een stuk sociaal onrecht, waarbij de zwakken altijd zwak blijven en de brutalen er met het geld vandoor gaan.

Paardesport

Helaas zien we de tendens van nieuwe rijken die zich in functies binnen de sport wurmen ook al bij andere sporten. Zo schreef Mart Smeets een zeer leerzaam artikel in het dagblad Trouw. Het ging over een concours hippique in Den Bosch en had als titel 'Een concours hippique heeft met paarden niets te maken'.

Hij zag daar o.a. twee soorten bezoekers, te weten de echte paardeliefhebbers, de kenners; zij zitten op houten banken vaak aan de kopse kant van de piste. Daarnaast de nieuwe rijken, die zonnig aan het paardespul moeten meedoen, 'een dun subtoplaagje van onze maatschappij'. Zij zijn aldus Smeets, een verzameling waar je tranen van in je ogen krijgt. Zij gaan naar een sportevenement om, na even gekeken te hebben, meteen bij de bar sociaal te gaan doen, d.w.z. in een voor het volk afgesloten ruimte. Een con-

cours hippique is een goed decor voor flink wat zaken doen, maar de paardesport komt er niet aan te pas.

Maar wel hebben sommigen van deze lieden zich ook al genesteld in de besturen van allerlei paardeclubs. Zonder blikken of blozen stellen zij vast, dat zij de paardesport tot een volkssport gemaakt hebben. Een volkssport impliceert dat een ieder daar aan kan meedoen, maar ik zie AOW-ers, AWW-ers en WAO-ers en al die anderen al bedragen van f 15,- tot f 25,- per uur betalen voor een uurtje paardrijden, nog niet gerekend de kosten voor de uitrusting. Zo'n uitspraak verradt de minachting van de rijke voor hen die het minder hebben, en die zijn er veel in deze wereld.

Andere besturen

Wat moet er nu gebeuren om de sport niet geheel in verkeerde handen te laten vallen en dus naar de knoppen te laten gaan. Ik denk dat een van de eerste oplossingen is om de weg naar de macht te versperren voor een deel der nieuwe rijken. Sport zo regelen dat geld minder essentieel is en dan zijn deze lieden niet meer nodig.

Ik ben er heilig van overtuigd, dat wanneer weer de oude regenten, veelal zonder geld, en de timmerman op de hoek het bestuur in handen krijgen, vele problemen zullen zijn opgelost. Voor hen is geld niet de beslissende factor in het leven, maar sportiviteit, eerlijkheid en fatsoen. De nieuwe geldgevers mogen nog wel geld geven, maar niet meer mee beslissen, want dan blijft geld de doorslaggevende factor. Het zal de verenigingen wel geld kosten, maar de sport wordt gered. Terug naar een ander niveau van bestuurders, terugdringen van de nieuwe geldmagnaten, zal de gehele sport ten goede komen en de uitwassen zullen verdwijnen als sneeuw voor de zon.

Adriaan Bijl

EGO houdt je haaks

'The Mission' won Gouden Palm in Cannes

Diep bewogen Roland Joffé maakte weer politieke aanklacht

Toen Roland Joffé, een vrijwel onbekende regisseur uit Engeland, in 1984 'The killing fields' maakte, sleepte hij met die film onmiddellijk drie Oscars en acht British Academy Awards in de wacht. Fantastisch natuurlijk voor een debuut, maar zo iets wekt wel hoge verwachtingen voor een eventuele tweede film. Met 'The mission' heeft Joffé die snelle roem echter volledig geprolonged: ook deze produktie is ongelooflijk van lokatie en aangrijpend van inhoud. Typisch zo'n film die nog dagen in je hoofd blijft rondspelen. Niet leuk, wel veelzeggend!

Als de film begint, zijn we meteen duizende kilometers van het veilige Nederland: we gaan twee eeuwen terug in de tijd, en we reizen de halve wereld over naar het gebied dat later in kaart zou worden gebracht als Brazilië, Paraguay en Argentinië. Een enorme waterval daverd naar beneden langs een steile rotswand. Bovenaan is een groep Indianen, vrijwel naakt en primitief beschilderd, bezig een man die op een kruis is vastgebonden, van de kant af te duwen. Een gruwelijk en tegelijk fascinerend gezicht: onafwendbaar dobbert de man richting waterval, en even later zie je hem als een stipje in de woeste stroom naar beneden storten. De man was missionaris. Zijn opvolger, de jezuïet Father Gabriel, besluit om naar boven te klimmen en de taak van zijn vermoorde broeder voort te zetten. Na een adembenemende tocht over de spekgladde rotsen (hoe ze dat gefilmd hebben is me een raadsel) bereikt hij de plek waar de Indianen wonen. Hij weet hun vertrouwen te winnen. In datzelfde gebied opereert de slavenhandelaar Mendoza, die zijn handelswaar verkoopt aan de

Spaanse goeverneur. Mendoza is een heethoofd. Wanneer hij ontdekt dat de vrouw van zijn hart meer om zijn broer geeft dan om hem, lokt hij een duel uit, waarin de broer omkomt. Wanneer hij de ernst van zijn misdaad inziet, sluit Mendoza zich een half jaar op bij de jezuïeten. Father Gabriel weet tot hem door te dringen. Mendoza wordt zelf ook jezuïet en legt zich, als boetedoening, een soort Sisifus-kwelling op. Samen met Father Gabriel en nog een groep priesters onderneemt hij de zware tocht naar het gebied van de Indianen, met achter zich aan een net vol loodzwaar wapentuig, dat hij over rotsen en door rivieren meestorst. Als een van de priesters het gemartel niet langer kan aanzien en het touw kapt, bindt Mendoza dat eigenhandig weer vast. Pas wanneer een jonge Indiaan (van dezelfde stam waarvan Mendoza leden als slaaf heeft verkocht) voor de tweede maal zijn last loskapt, ziet hij dat als een teken van verlossing, en barst hij in een bevrijd gelach uit, dat minuten duurt. Mendoza en Father Gabriel maken van de missiepost een bloeiend bedrijf. De

Indianen zijn er gelukkig, ze leren violen bouwen en ze blijken schitterend te kunnen zingen.

Maar dan komt de politiek om de hoek kijken. Spanje en Portugal besluiten om de grenzen van hun koloniën af te bakenen, en om in één moeite door de macht van de jezuïeten te breken. Al komt een hoge afgevaardigde van de Moederkerk op verzoek van Father Gabriel een bezoek brengen aan zijn missiepost, en is hij diep onder de indruk van de lieflijke sfeer en de verrassende beschavingsgraad van de Indianen, hij verkoopt toch zijn ziel aan de meest biedende: zowel Spaanse als Portugese soldaten worden ingezet om de missieposten te vernietigen. Dan blijkt dat Mendoza geen echte jezuïet is geworden: hij legt zijn kleeft af en grijpt naar de wapens om de Indianen te verdedigen waar hij kan. Father Gabriel vertrouwt volledig op zijn Heer: met een crucifix in zijn hand, omstuwd door Indiaanse vrouwen en kinderen, sterft hij.

'The mission' is het soort film waar je met beschaamde kaken uit komt, al heb je zelf nooit een Indiaan een haar gekrenkt, en al ben je diep verontwaardigd over de schandelijke houding van zowel de kerkelijke als de wereldlijke heersers. Je geneert je eenvoudigweg voor het feit dat je een westerling bent, een Europeaan. Want je bent weer eens getuige geweest van de weezinwekkende machtswellust die de Europeanen ten toon spreidden jegens onschuldige, vredelievende, kunstzinnige mensen die nota bene in hun eigen land woonden en die zonder meer werden afgeslacht of verkocht door mensen die daar van niemand toestemming voor hadden gekregen! Persoonlijk ben ik altijd nog het meest verontwaardigd door de rol die de kerk bij dit soort praktijken door de eeuwen heen altijd weer blijkt te hebben gespeeld.

Jeremy Irons als Father Gabriel en Robert De Niro als Mendoza spelen memorabele hoofdrollen, maar in feite verdient iedereen die aan deze film op lokatie heeft meegewerkt, een onderscheiding. De omstandigheden waren bar: slangen, muskieten, ratten en zelfs drugshandelaren die zich bedreigd voelden door de aanwezigheid van de filmploeg (Columbia!) bedreigden de makers. Joffé heeft zich met deze tweede film definitief een plaats veroverd in het rijtje grote regisseurs van onze tijd.

Jeremy Irons in de zware rol van Father Gabriel in 'The mission'

Leo van Opzeeland

film in 't kort

Running scared

Ha, leuk! Eindelijk weer eens een politiefilm waar om te lachen valt, maar dan niet vet! 'Running scared' houdt het midden tussen Beverly Hills Cop en Hill Street blues: een tof duo dat zich staande houdt door middel van snelle teksten en grappen, maar dat z'n werk toch serieus neemt en overtuigd is van de noodzaak van wat ze doen. Billy Crystal

Gregory Hines (l) en Billy Crystal als twee politiemannen nieuwe stijl in 'Running scared'

en Gregory Hines spelen twee politiemannen in Chicago die achter een drugsdealer aanzitten. De film kent één duidelijke breuk: het gedeelte waarin de beide cops, vermoeid en gefrustreerd, met vakantie gaan naar een zonnig oord en overwegen om daar ook maar een gezellige bar aan het strand te openen. Veel ordinaire scènes, die absoluut niet in de consequente stijl van de rest van de film passen. Maar enfin, over de hele linie is de film toch geslaagd en Chrystal en Hines lijken me een vondst voor een hele serie van dergelijke produkies. Regie was van Peter Hyams.

F/X

Via een dijk van een 'inswinger' zit je als toeschouwer bij 'F/X' meteen middenin het verhaal! Een man komt met een machinegeweer een restaurant binnen en schiet in het wilde weg op gasten. Die storten links en rechts neer, een aquarium met kreeften gaat aan scherven en de dieren glibberen met al dat water tussen de zwaar gewonde bezoekers op de grond! Als je verstijfd van schrik aan je stoel genageld zit, roept er opeens iemand 'Cut' en blijkt dat je getuige bent geweest van een prachtige filmstunt. En daar draait in de film verder alles om, want de hoofdpersoon,

Rollie Tyler, is de man van de special effects. Hij wordt benaderd door de overheid om via trucs waar hij door-kneet in is, een beruchte gangster zogenaamd dood te schieten, zodat die in werkelijkheid ongedeerd de rechtbank kan bereiken om te getuigen. Natuurlijk blijkt die overheidsdienaar ook niet helemaal zuiver op de graat te zijn, en Rollie zit voor hij het weet tot over zijn oren in de moeilijkheden. Zijn vriendin valt ten offer aan de schandelijke intri-

Bryan Brown (l) en Cliff De Young in 'F/X'

ges, maar Rollie zelf wordt er uiteindelijk, alweer via een pracht van een slot stunt, toch wel beter van. Goed gespeeld, heel verrassend door het gebruik van alle geraffineerde trucs en onderhoudend doordat het verhaal nergens verslapt! Regie was van Robert Mandel, hoofdrollen waren voor o.a. Bryan Brown en Brian Dennehy.

Heartburn

Meryl Streep heeft fans in alle leeftijdsgroepen. Die gaan ook naar al haar films, zelfs als het om onderwerpen gaat die hen eigenlijk niet interesseren. In 'Heartburn' is Streep weer prachtig op dreef. Ze speelt de culinaire journaliste Rachel Samstat, die met open ogen het huwelijk met Mark Forman (Jack Nicholson) instapt, al heeft ze meteen gezien dat zijn ogen niet deugen. Ze heeft dan ook wel heel erg lang gearzeld (een van de leukste scènes uit de film: Rachel boven handenwringend ten prooi aan diepe twijfel, terwijl de bruidsgasten beneden alle stadia van ongeduld en verveling tot en met berusting en dronkenschap doormaken), maar ze doet het toch. Ze krijgt een baby en waant zich de gelukkigste vrouw van de wereld. Tot ze ontdekt dat Mark er een andere vrouw op na houdt. Zo gaat

Meryl Streep en Jack Nicholson in 'Heartburn'

dat, tenslotte. Als je van Streep gecharmeerd bent, en bovendien verslingerd bent aan Jack Nicholson, zul je veel plezier aan deze film beleven. Werkelijk subliem werk in een pure acteursfilm, geregisseerd door Mike Nichols.

Subway

Kortgeleden werd er in Amsterdam een Franse filmweek georganiseerd. Als initiatief zeker toe te juichen, want zoveel opzienbarends komt er de laatste jaren niet uit het land, dat toch ooit de voedingsbodem van de nouvelle vague was. Uit het aanbod van die week valt helaas ook niet bar veel memorabels te melden (er werden maar drie of vier films aangekocht voor roulatie in ons land) maar 'Subway' was als entertainment toch best te genieten. Christophe Lambert speelt een geflippte figuur die een relatie heeft gehad met de rijke Isabelle Adjani. Hij heeft iets waardevols van haar, dat ze terug wil hebben, en dat is aanleiding voor een speurtocht door de onderaardse gangen van de Parijse metro. Een aantal randfiguren (o.a. een tasjesdief op rolschaatsen) maakt de film nog iets kleurrijker, met de door de wol geverfde politie-inspecteur als rots in de branding. Helemaal van deze tijd, met Adjani op een ogenblik als chique punkster, en Lambert met geblondeerd haar. Niet echt goed, wel heel gek! Regie was van Luc Besson.

Isabelle Adjani en Christophe Lambert in 'Subway'

Videotip

The falcon and the snowman. Schitterende film van John Schlesinger naar waar gebeurd drama. Jonge Amerikaan, teleurgesteld in met name de buitenlandse politiek van zijn regering, besluit informatie aan Russen door te spelen, daarbij geassisteerd door z'n voormalige schoolvriend, nu kleine heroïnehandelaar. Ze vallen door de mand en zitten momenteel een gevangenisstraf van veertig jaar uit. Superieure rollen van Sean Penn en Timothy Hutton.

L.v.O.

Je zorgen
kunnen beter
tegen drank

dan jij.

Drank heeft nog nooit iemand geholpen. Stoppen met drinken wel.

Voor hulp en advies: 020-267626. Voor informatie: 020-248565. JELLINEK CENTRUM

gedicht

De hiernaast afgedrukte haiku's zijn er enkele van de 64 die Ben Bos samenbracht in zijn jongste verzenbundel 'Cirkelen in het licht'.

Een haiku is een vaste dichtvorm van Japanse oorsprong. Deze symbolische beschrijvingskunst bestaat uit drie versregels van respectievelijk 5, 7 en 5 lettergrepen. Het is 'de kunst' bij het maken van een haiku om geen eigen mening te verkondigen, maar louter een observatie weer te geven. Het verlenen van betekenis wordt aan de lezer(es) gelaten, al is er natuurlijk wel sprake van suggesties door het door de dichter gekozen materiaal.

Van Ben Bos (geb. 1934, psychosynthese-therapeut en o.a. eindredacteur van Vorming, maandblad voor volwasseneneducatie) verschenen eerder de verzenbundels Midsland, Terschellingse gedichten (1972), Het ijzeren wiel ('73), Lopen op gras ('75), De grens van het licht ('81) en Zand zonder voetstap ('82). Hij is sterk gebouwd door de lichtmogelijkheden in de mens. De berg is het symbool voor bewustwording. De haiku is voor hem de kortste vorm tot volledigheid. De in 'Cirkelen in het licht' opgenomen berggedichten zijn geïnspireerd door bergwandelingen in verschillende landen vooral in Spanje (bij het groeicentrum El Bloque in La Nucia, boven Benidorm).

'Cirkelen in het licht' door Ben Bos werd uitgegeven door De Beuk, Stichting voor literaire publicaties, Amsterdam 1986. Prijs f 17,50.

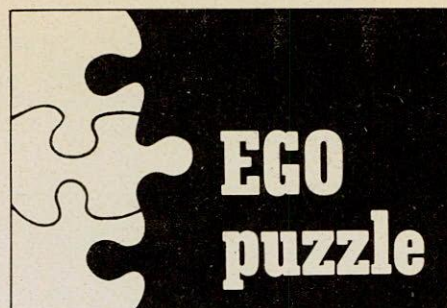
deze berg is oud
bomen groeien er niet meer
gras kruipt langzaam weg

nu slaat de lijster
spijkers licht in de ochtend
zilveren licht zingt

de arend zweeft vrij
zijn vleugels een vlieger licht
boven de bergtop

hij is weggegaan
bijlslagen tot ver hoorbaar
geen mens op de berg

het maanlicht zo stil
vult het bergmeer met zilver
geen golfje te zien

De oplossing van de zandloper uit het novemnummer luidt: redenaar, raderen, aderen, deren, neer, eer, er, e, en, den, deen, reden, aderen, raderen, redenaar.

Hieronder volgen weer eens een viertal visitekaartjes, waarbij door verplaatsing van de letters van naam en plaats iemands beroep kan worden gevonden.

A. Rib
Enk

R.E. Man
Ane

E. Dect
Veit

E. Kije
Gestel

Andere rolverdeling leidt tot vrede

door Iteke Weeda

Het menselijk soort kenmerkt zich door het feit dat twee activiteiten steeds hebben bijgedragen aan de scheiding van de geslachten. Het zijn het jagen en de oorlog als het mannelijke en het moederschap als het vrouwelijke. Wellicht is de diepste achtergrond van de wapenwedloop – er kan tenminste gesproken worden van een symboolwaarde – niet de strijd tussen twee machtige mogenheden, maar de gezamenlijke 'strijd' het vrouwelijke geslacht te tonen dat mannen als collectiviteit van wezenlijk belang zijn op deze aardbodem.

De nucleaire dreiging heeft echter wel in versneld tempo ertoe geleid dat in enkele decennia de kijk op oorlog grondig veranderde. In deze zijn op grote schaal mannen naast vrouwen komen te staan,

want beiden zijn op dezelfde wijze slachtoffer. Beiden hebben geen verweer ertegen. Moed, kracht en volharding van mannen helpen niet meer. Het gaat er niet meer om een vechter te zijn, langs deze weg valt voor mannen als collectiviteit geen prestige meer te verwerven. De bescherming van vrouwen en kinderen, die mannen aanzien gaf, is tegen het nucleaire geweld niet meer mogelijk. Daarmee staan we op een punt dat de voorstelling van wat 'mannelijk' is zich grondig wijzigt. Het is niet verwonderlijk dat deze wijziging parallel loopt met een nieuwe kijk op het vaderschap; het was immers de complementariteit jagen versus moederschap die aan de basis van de verdeling lag. Langzaam wordt in de meeste Westerse landen de strikte scheiding

tussen moederschap en vaderschap weggevaagd. Het mannelijke geslacht is op zoek naar een nieuwe identiteit. Want als mannen en vrouwen voor het eerst deze arbeidsdeling opgeven en samen kinderen gaan verzorgen, zullen toekomstige mensen meer opgevoed worden tot mens en minder tot man of vrouw. Via de socialisering zal dan een nieuw mensentype ontstaan. Het schept openingen voor samenwerken.

Iteke Weeda is hoogleraar vrouwenemancipatiezaken aan de universiteit van Groningen en medewerkster van de vakgroep sociologie van de Landbouwuniversiteit in Wageningen.

De dubbele afgang van Amsterdam

AMSTERDAM 1992
OLYMPISCHE SPELEN EN FESTIVAL

Een week nadat Amsterdam in Lausanne Olympisch was afgegaan, bood ene Max Geldens zich royaal aan bij de stad Rotterdam. Bij uitnemendheid was hij de figuur om topadviseur te worden. Was niet overal geschreven, dat hij de Olympische campagne uiterst professioneel had geleid? Die lullige vijf stemmen in Lausanne kwamen in ieder geval op zijn conto, maar als hij niet zo veel amateurs in de organisatie had hoeven dulden, waren het zeker vijftien stemmen geweest. En met de twaalf, die het optreden van Saar Boerlage volgens burgemeester Van Thijn had gekost, zat je al op 27 en dus in de tweede ronde. En had Geldens niet voortdurend gezegd: „Halen we in Lausanne de tweede ronde, dan zijn onze kansen zeer groot”.

Hoe het in Rotterdam is afgelopen, valt nog niet te zeggen. Maar het meest voor de hand liggende is niet tegen de vroegere McKinsey-directeur gezegd: „Wat haal je je nu in je hoofd? Eerst Amsterdam een zeper van jewelste bezorgen en dan doen alsof Rotterdam slechts één figuur nodig heeft: Geldens.”

De boeken openen

Het is een fraaie geschiedenis geweest met die Olympische Spelen. Sinds 18 oktober zwijgt iedereen er verbeten over en dat is precies hetgeen de ex-Stichting, die drie jaar lang zo voortvarend geld verzamelde en uitgaf, wilde. Waarom zijn nog steeds de boeken niet geopend? Dat hoeft weliswaar niet bij een Stichting, maar omdat in totaal toch zo'n zes miljoen gulden gemeenschapsgeld in de promotie van Amsterdam werd gestoken, leek het toch niet meer dan logisch, dat één of ander kritisch politicus in Kamer of Gemeenteraad naar de exacte feiten had geïnformeerd.

Daar zouden zonder twijfel aardige feiten zijn uitgerold. Zoals de salarissen van Stichtingsdirecteur Reitsma en adviseur Dirk Jan Meijer. De laatste zou per half jaar ruim twee ton hebben verdiend. De man verklaarde zelf, dat hij bij de Stichting voor een habbekrats had gewerkt, in ieder geval lang niet tegen het salaris, dat hij over dezelfde periode in het bedrijfsleven had kunnen krijgen. Opening van zaken had dus op zijn minst een aardig licht kunnen werpen op hetgeen nu precies in het bedrijfsleven financieel loos is.

Onder meer de 75.000 stakkers, die van hun armoedje f 19,92 stortten op de rekening van de Stichting, hebben niets anders gedaan dan salarissen betalen van mensen met weliswaar zakelijk, doch met geen enkel Olympisch benul. Wie een beetje was ingevoerd in het spel om de kandidaturen voor 1992 wist

van tevoren, dat Amsterdam geen kans maakte. En dat gold trouwens ook voor Brisbane, Belgrado, Birmingham en Parijs.

Die hele verkiezing in Lausanne was een cérémonie protocolaire, een groot toneelstuk met IOC-voorzitter Samaranch in de hoofdrol en een hele rij hoogwaardigheidsbekleders als nederige dienaars. Maar enfin, dat hoeft allemaal niet herhaald te worden. Zelfs bij de Telegraaf ging er een licht op, nadat de zes verslaggevers ter plaatse de uitslag hadden verwerkt.

Top van Nederland

Wat echter nog nauwelijks is benadrukt, is dat werkelijk de gehele Top van Nederland (of wat zich als zodanig beschouwt) werd gemobiliseerd om Amsterdam naar de zege te voeren en dat dus uiteindelijk sprake was van een gruwelijke nederlaag. McKinsey wordt beschouwd als het summum in het Nederlandse bedrijfsleven; we weten welke politici naar Lausanne kwamen: onder meer premier Lubbers en de ex-premier; Vonhoff, beschouwd als één van Neerlands grootste liberale bestuurders was speciaal met het oog op Lausanne voorzitter geworden van het Nederlands Olympisch Comité, hoewel hij van sport nauwelijks meer wist dan dat zijn eigen buik er te dik voor is; Van Thijn gold destijds in Den Haag zelfs bij liberalen en CDA als een van de grootste PvdA-politici.

Eén van de achtergronden van het optimisme was een computerberekening. Enkele technologen hadden het stemgedrag van de IOC-leden zeer nauwkeurig in kaart gebracht, een programmaatje was ontworpen en derhalve werden de notabelen op een goede dag naar Den Haag genood om daar de computervoorspelling in levende lijve mee te maken. Ronde voor ronde van de verkiezing verscheen op het beeldscherm,

tot één laatste zin met uitroepetekens verscheen: 'Amsterdam winner'.

Dit is geen grapje, dit is werkelijk gebeurd. De Top van Nederland barstte in applaus los voor de computer. Ook dat is een feit. Zoals het ook een feit is, dat ex-staatssecretaris Van der Reijden in Seoel tegen een Westduits IOC-lid zei: „Nou, die Afrikaanse IOC-leden, die we in Amsterdam kregen, zijn me ook een mooi stelletje. De één vraagt een studiebeurs voor zijn zoon, de ander geld voor zijn verkiezingscampagne.” Een slordigheidje van Van der Reijden; hij was dan ook niet in Lausanne. WVC schijnt het al lang niet meer te hebben zien zitten.

Slechte verliezers

Maar terug naar Lausanne, waar al spoedig duidelijk werd, dat Amsterdam slechts vijf stemmen had gekregen. Misschien kunt u zich na het voorgaande enigszins indenken, dat het werkelijk een zeer zware nederlaag was en dat die ook als zodanig werd gevoeld. De Top van Nederland ging af als een gieter, wat zeg ik, als een compleet tuinameublement. Wat echter niet voorzien kon worden was, dat de Nederlandse Top een slechtere verliezer was dan de Nederlandse Sport ooit kende. De Top putte zich uit in kinderachtige en zelfs onware beschuldigingen aan het adres van Saar Boerlage c.s. De Top had het over verscherpte paspoortregelingen en zou zich wel eens bezinnen op de Nationale Orde. Een dubbele afgang werd het. Jammer dat het tegen stichtingen nogal lastig is een motie van wantrouwen en falen in te dienen.

Hans van Wissen

Liefde en schaduw

„Dit is een verhaal van een vrouw en een man, die elkaar onmetelijk liefhebben en zo konden ontsnappen aan de alledaagsheid van het bestaan. Ik heb het in mijn geheugen gegrift en gekoesterd zodat de tijd het niet zou uitwissen en pas nu, in de sprakeloze nachten van deze plaats, kan ik het eindelijk vertellen. Dat doe ik voor hen en voor anderen die mij hun levensgeschiedenissen hebben toevertrouwd en tegen mij zeiden: hier schrijf op, opdat ze niet vervliegen in de tijd.”

Isabel Allende leidt met bovenstaande woorden haar roman 'Liefde en schaduw' in. Zij werd in 1942 in de Chileense hoofdstad Santiago geboren. In haar vaderland werkte zij voor een radicaal vrouwenblad, publiceerde talrijke artikelen, kinderboeken en toneelstukken en verzorgde verschillende televisieprogramma's. Na de militaire staatsgreep, waarbij haar oom, president Salvador Allende, werd vermoord, vestigde zij zich met haar gezin in Venezuela. Naast haar beroep als schrijfster is zij in haar huidige woonplaats, Caracas, werkzaam als journaliste. Haar eerste roman 'Het huis met de geesten' werd een wereldwijd succes.

Levensecht

Ook haar nieuwste roman 'Liefde en schaduw' is schitterend geschreven. Het boek is minder omvangrijk dan haar eerste roman en ze gaat minder ver terug in de tijd. Het voordeel hiervan is, dat zij wat rustiger stil staat bij verschillende relaties en gebeurtenissen. Zij maakt niet bekend in welk land het zich afspeelt, maar het is toch overduidelijk dat het gaat om Chili, haar geboorteland.

De liefde voor haar vaderland en vooral voor de mensen die daar wonen is op iedere bladzijde van haar roman ontroerend aanwezig. Haar personages zijn allemaal levensecht. De nuchtere waarheid van het militaire regime sijpelt langzaam en onverbiddelijk in het leven van de hoofdpersonen. De grote schaduw die valt over de zon en de liefde.

Het hele verhaal is een liefdevol eerbetoon aan al die mensen, die zich ondanks het grote verdriet, niet laten verbitteren door de militairen van de Chileense junta. Vastberaden zoeken velen een weg om ieder op eigen wijze verzet te bieden en slachtoffers te helpen. Daarbij komt vaak het beste in de mensen naar boven en daarom is het ondanks de schaduw een optimistisch boek over menselijke warmte en solidariteit.

Een Lente

Het boek is in drie delen onderverdeeld. In het eerste deel, 'Een Lente' getiteld, worden alle personen die verder in het verhaal een rol spelen voorgesteld. De korte levensgeschiedenissen geven al direct weer hoe bont het gezelschap is en hoe verschillend de achtergronden. Irene, journaliste, jong, knap en levendig. Ze heeft een makkelijk leven, is een tikkeltje verwend, en ze maakt zich liever geen zorgen om de dag van morgen. Haar moeder Beatrix geniet van haar welvaart en is niet van plan de werkelijkheid van de armoede en onderdrukking tot zich door te laten dringen.

Van de boerenfamilie Ranquileo werkt de vader bij een rondreizend circus. De moeder bestiert de familie, het huishouden en het land. De dochter Evangelina is een teer schepseltje. Op haar vijftiende jaar blijkt zij raadselachtige aanvallen te krijgen. De hele omgeving bemoeit zich ermee. Volgens de een is ze heilig en volgens de ander alleen maar hysterisch. De dorpsbewoners houden het erop dat zij wonderen kan verrichten. De oudste zoon des huizes werkt bij de politie en doet daar trouw zijn plichten.

De anarchistische professor Leal, die samen met zijn vrouw de Spaanse diktatuur van Franco is ontvlucht. Het zijn inmiddels oudere mensen met volwassen zoons. De professor pleegt verzet tegen de diktatuur van zijn nieuwe vaderland door pamfletten rond te strooien en zijn vrouw heeft een heel originele manier om de generaal dwars te zitten.

Hun zoon José is een priester in arbeidskleren en hun jongste zoon Francisco heeft psychologie gestudeerd, maar kan nergens een baan vinden. Volgens hem komt dat omdat de rijken nergens over nadenken en daardoor geen problemen kennen. De armen daarentegen hebben zoveel rampspoed in dit land te verdragen, dat de hulp van een psycholoog niets kan verhelpen aan hun persoonlijke nood. Grote sociale onrechtvaardigheid maakt een lachertje van

WERELDBIBLIOTHEEK

Isabel Allende

Liefde en schaduw

ROMAN

zijn beroep. Uiteindelijk vindt hij een baan als fotograaf bij hetzelfde tijdschrift waar Irene journaliste is.

Kleurrijk

Door zoveel verschillende personen ten tonele te voeren, heeft Isabel Allende een prachtig hulpmiddel in handen om veel buitenissigheden uit allerlei rangen en standen te beschrijven. Vooral door de boerenfamilie Ranquileo komen kleurrijke taferelen en situaties van de plattelandsbevolking naar voren. Tradities, geloof en bijgeloof laten de lezer van de ene verbazing in de andere vallen. Daarnaast dwingen hun moed en doorzettingsvermogen een groot respect af.

In deze lente worden de draden tussen de personen gesponnen. Zij krijgen ontkomelijk met elkaar te maken, met de dreiging van de diktatuur op de achtergrond.

In het tweede deel 'De Schaduwen' komt die dreiging steeds meer op de voorgrond en vindt zijn dramatisch hoogtepunt in de ontdekking van een massagraf.

In het derde deel 'Lief Vaderland' komen de gevolgen van die ontdekking naar voren. Gevolgen voor het volk in zijn geheel en voor de hoofdpersonen Irene en Francisco, in het bijzonder. Isabel Allende heeft opnieuw een prachtige roman geschreven.

Ellen Broshuis

Isabel Allende. *Liefde en schaduw* werd uitgegeven door de Wereldbibliotheek, Amsterdam 1986. 296 blz. Prijs f 29,90.

„Het individuele geweten is onze enige hoop“

Een afscheidsgesprek met Joost de Vries

Joost de Vries, oud 37 jaar, sinds 2 jaar directeur/vormingswerker van het Coornherthuis, verliet per 1 november 1986 de Humanistisch Geestelijke Verzorging na 10 jaar tot de dienst behoort te hebben. Joost wordt directeur van het vormingscentrum Den Alerdinck per gelijke datum. In het kader van zijn afscheid van onze dienst volgt hier een gesprek met EGO-redakteur en kollega-vormingswerker Jan den Boer.

Het gesprek vond plaats aan de hand van een artikel 'Helen of delen' van Voigt/Korteweg uit KAOS nr. 4, zomer 1986.

In het artikel wordt onder meer gesteld, dat een mens deel is van vele kringen. Hij gaat deel uitmaken van een gezin, een werkring, een geloofskring, misschien een politieke kring. In die kringen kan hij zich geestelijk en lichamelijk ontwikkelen, tot dat hij letterlijk en figuurlijk op eigen benen kan staan. De kringen lijken per definitie groeibevorderend, maar in werkelijkheid ontwikkelen ze haar eigen waarden en normen en op een bepaald moment wordt de kring een knellende band. De groeimogelijkheden houden op en na enige tijd ontstaat een vervreemding van de mens t.o.v. de meest directe omgeving. Hoe kijk jij daar tegen aan?

Natuurlijk denk ik als eerste aan ons gezin. Mijn vader is predikant en omdat hij predikant is word je voortdurend geconfronteerd met de achtergronden van een godsdienstig bestaan, terwijl veelal anderen dat slechts op zondag merken. Dat betekent ook dat je omgeving van jou als kind van een dominee een bepaald voorbeeldgedrag verwacht, meer dan van bijv. andere kinderen. Je wordt ook daardoor meer gedwongen je standpunt te bepalen. Nog even voor de goede orde: het gezin in zo'n godsdienstige wereld betekent bijv. ook dat je hele vrijetijdsbesteding daar binnen valt, zoals een kerkelijke figuurzaagclub, een kerkelijk jongerenkamp e.d. Ook de jongerensociëteit, waar je zaterdagavond naar toe ging om achter de meiden aan te gaan, was een sociëteit van de kerk (die meiden dus ook). Kortom, een wereldje dat zichzelf voortdurend bevestigde.

Een andere belangrijke kring van dat moment was de middelbare school. Zo tegen het eind van die schoolperiode ga je je echt vragen stellen; je moet nadenken over wat je met de rest van je leven wilt, bijv. wat je later wilt gaan doen, studiekeuze, enz.

Je loopt tegen grenzen aan als je merkt dat je vader het niet op prijs stelt dat je met een katholiek meisje omgaat of dat je op een bepaald moment thuis moet zijn of dat je een bepaald soort gedrag dient te vertonen. Maar het gezin als

een knellende band ervaren, dat is niet het geval, omdat ons gezin toch wel op een prettige manier met dit soort zaken omging.

Zoals ik zei, tegen het eind van de middelbare schoolperiode kwam ik in een worsteling terecht, toen begon ik te denken: 'wat stelt het voor mij voor, wat moet ik ermee?' Toen begon ook het welkelijks naar de kerk gaan en de catechisatie in zijn betekenis twijfelachtig te worden.

Alle dingen die tot dan toe vanzelfsprekend waren geweest kwamen op losse schroeven te staan. Dat levert wel een gevoel van onveiligheid op. Uiteindelijk naar de kunstakademie, maar omdat het toekomstperspektief daar niet zo gunstig was ben ik theologie gaan studeren en zo kwamen de vraagstukken waar ik mijn hele leven mee bezig was geweest, terug in een studiekeuze. Ik wilde wel eens precies weten hoe het nu zat met die kwesties die thuis aangedragen werden. Dan beland je in een vacuüm. Oude waarden en normen komen ter discussie. 'Wat vind je zelf?' Je verliest een stukje vanzelfsprekend contact met je familie en daar komt niets voor in de plaats. Op sommige dingen ben je niet meer aanspreekbaar. Mensen begrijpen je niet meer en omgekeerd. Je moet gaan zoeken naar iets nieuws.

Zodra iemand zo keuzes maakt wordt hij daar toch weer op aangesproken? En inmiddels is het toch wel bekend, dat veel mensen die functies bekleden met gezag (dominees, ouderlingen, bestuurders, enz.) hun gezag dikwijls uitsluitend ontleenden aan hun 'iets' zijn en niet aan hun 'iemand' zijn.

Voor mij was vroeger een ouderling iemand met gezag. Toen ik me in een concrete situatie ging richten op wat hij zei, en dat was niet veel, bleek dat hij die uitstraling niet meer had. Naar mijn ouders toe heeft dat anders gewerkt, omdat die relatie altijd goed is gebleven. Ze vielen niet van een voetstuk. Wat oorspronkelijk een nogal autoritaire verhouding was, is geleidelijk aan een goede, gelijkwaardige verhouding geworden. En dat, terwijl voor mij het geloof weg viel.

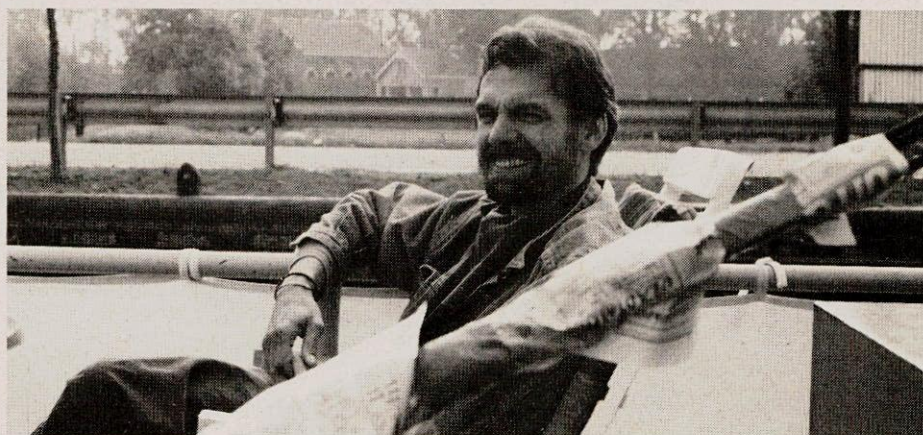
Je zou kunnen zeggen dat je leven betekenis krijgt voor de samenleving en voor jezelf als je het algemeen menselijke een persoonlijke vorm weet te geven. Ik denk dat een grote portie achterdocht hier op zijn plaats is. Omdat je vaak het idee hebt van jezelf dat je heel origineel bezig bent met dingen. Terwijl je, als je goed om je heen kijkt (en naar jezelf), ziet dat de ene standaard-oplossing wordt ingeruild tegen de andere, met het idee dat we nu iets heel nieuws aan het doen zijn, bijv. de dogmatische katholieke die dogmatisch marxist wordt of omgekeerd.

In je zoeken naar oplossingen voor levensvragen heb je voortdurend te maken met behoefte aan veiligheid, zekerheid, inbedding in een gemeenschap en dit relativeert de keuzes die je maakt behoorlijk. Het past altijd wel weer in een of andere traditie. Ondanks dit moet je wel zoveel mogelijk blijven proberen bij jou passende oplossingen te zoeken en zoveel mogelijk van jezelf tot z'n recht te laten komen.

Dat is altijd mijn huivering geweest in de richting van de humanistische beweging. Ik voel me er bij thuis, maar ik wil niet op één lijn gezet worden met alle andere humanisten of het Humanistisch Verbond.

Ik wil niet van de ene kudde (kerk) naar de andere kudde overstappen.

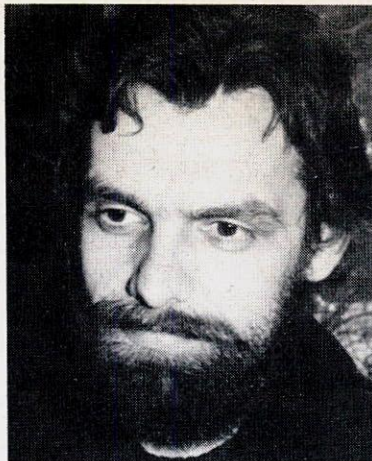
Als kind waren we zelf nog in staat in associatieve taal van beelden en patronen (symbolentaal) te spreken. Dat leer-

Afscheid van Joost de Vries

Per 1 november heeft onze collega-raadsman Joost de Vries de dienst Humanistische GV verlaten. Hij is op hetzelfde tijdstip directeur geworden van het vormingscentrum 'Den Alerdinck' in Laag-Zuthem bij Zwolle. Op de kop af tien jaar was hij bij onze dienst werkzaam: vanaf 1 november 1976 tot 1 februari 1981 als vormingswerker in het Coornherthuis (toen nog in Driebergen), daarna als raadsman in 't Harde tot 1 januari 1985 en van dat moment af als directeur/vormingswerker van het Coornherthuis in Zeist. Inmiddels heeft de dienst van Joost afscheid genomen. Hoewel op deze pagina's ook een gesprek met hem is opgenomen, wil ik nog enkele opmerkingen bij zijn vertrek plaatsen.

Zijn vertrek betekent een groot verlies voor ons werk en voor onze dienst. In de drie functies die

Joost bij onze dienst vervulde, viel hij vooral op door grote intelligentie, doorzettingsvermogen, organisatietalent en kritische inbreng. Door deze eigenschappen was zijn bijdrage aan ons werk

bijzonder waardevol. Om enkele feiten te noemen:

- hij hielp de basis te leggen voor een aanmerkelijk vergroot en verbeterd Coornherthuis in de tijd dat hij vormingswerker was;
- als raadsman in 't Harde hielp hij een samenwerkingsproject met de confessionele GV-ers opzetten dat uniek was in zijn soort;
- als directeur van ons vormingscentrum ontpopte hij zich snel als een bekwaam manager die kundig en zorgvuldig met mensen en middelen omging;
- op diverse momenten leverde hij nota's die het denken over onze onderlinge samenwerking, de organisatie-structuur van onze dienst alsmede de inhoud en methodiek van het humanistisch vormingswerk sterk hebben beïnvloed. Een bekwaam collega is vertrokken. Aan zijn opvolging wordt hard gewerkt.

Joos Sinke
Hoofdraadsman

den we zeer snel af. We gaan snel over op het logisch spreken van oorzaak en gevolg. In het maatschappelijk verkeer hebben lange tijd geestelijken, dominees, priesters en rabbi's, de filosofen en de kunstenaars het alleenrecht gehad op het vertalen van algemeen menselijke thema's vanuit de symbolentaal in een min of meer logische taal. En daar kun je in deze eeuw nog de beoefenaars van de menswetenschappen aan toevoegen.

Ik vind dat ik ontzettend rationalistisch ben. De manier waarop ik los ben gekomen van godsdienst en kerk heeft heel veel te maken met het rationeel overwegen 'wat betekent het precies wat daar gezegd wordt en wat heeft dat met de werkelijkheid zoals ik die zie te maken?' Daar wordt heel veel mystificerend taalgebruik gehanteerd en doet men of het heel normaal is wat er gezegd wordt. Bijv. wordt er tegen je gezegd: 'Maar gelukkig leven we uit de genade van Jezus Christus'. Iemand die godsdienstig is kan hierdoor opgemonderd worden. Ga je kijken naar wat er nu precies gezegd wordt en ga je daar echt mee aan de slag, dan kom je tot de ontdekking dat het een heleboel vrij betekenisloze teksten zijn. Dit ben ik voor mezelf nader gaan onderzoeken. Ik probeerde de diepere betekenis van wat daar onder zit te achterhalen. Ik kon daar niet verder in komen dan vast te stellen dat je daar geen harde betekenissen aan kon hechten. Van daar uit ben ik agnost geworden. Ik kan uit de voeten met de werkelijkheid zoals ik die zie en met de betekenissen die ik daar aan kan geven. Later heb ik ook wat meer geleerd om te gaan met dingen die wat minder zichtbaar zijn, maar even betekenisvol, zeg maar de emotionele kant van het bestaan.

Elk mens heeft de wens in zich om deel te zijn van de massa, om niet meer ge-

kweld te worden door zijn verantwoordelijkheden, de eeuwige keuzes, de verplichtingen. In de massa hoef je niet meer op je eigen benen te staan; je wordt gedragen in de richting die de massa gaat - en waarheen je ook gaat, het is goed, want alle anderen doen het ook. Als je dat zo leest, wat gaat er dan door je heen?

Je ziet dat in groepen deelnemers op het Coornherthuis bijv. Dan praten ze niet meer in termen van... ik vind zus of zo... maar het is zus of zo. De werkelijkheid wordt daarin verwoord als een vast gegeven, terwijl er sprake is van de werkelijkheid van een bepaalde groep, een bepaalde visie. Op het moment dat je dat niet ziet, stel je je onvoldoende relativerend op naar je eigen functioneren en dat van je groep en wordt het gevaarlijk, omdat het dan in feite alle kanten op zou kunnen gaan.

De massa denkt niet. Ze voelt ook niet. Ze beweegt alleen, ze golft. Iemand die is ondergedompeld in de massa, beweegt mee op de golfslag die daar gaande is. De kleuren van de golven worden gevoelens en gedachten genoemd. Maar het zijn geen gedachten. Een echte gedachte komt steeds weer verder, verbindt zich met andere gedachten en komt dan tot een nieuwe slotsom. Eigen aan de massa is dat dit nooit gebeurt. De beweging is het enige dat telt.

Het meest sprekende voorbeeld daarvan vind ik de bewapeningswedloop. Het feit dat de opeenstapeling van vernietigingswapens die er in de wereld is als dagelijks gegeven wordt aanvaard. Dat is doodeng.

Het enige dat je hoeft te doen om bij de massa te horen, is net zo te bewegen als de anderen, de afwijkenden - de zondebokken - te bestraffen en de idolen te bejubelen. Vooral dat laatste.

Het beeld van die massa als zee geeft aan hoe moeilijk het is er tegenin te roeien. Je ziet dat aan de pogingen van het I.K.V. bijv. die echt en vrij grootschalig activiteiten tegen de kernbepaaling op gang weet te brengen. Dit leek te gaan resulteren in fundamentele wijzigingen in de politiek. De tegenkracht van de internationale massa is dusdanig dat zelfs zo'n krachtige beweging als het I.K.V. het niet redt. Wat natuurlijk ook waar is is het feit dat we in een heel moeilijke wereld leven. Je wordt gekonfronteerd met de ellende in Afrika, met de kernwapens, enz. Je kunt niet overal iets aan doen, wat er toe leidt dat je om geestelijk gezond te blijven, jezelf moet afschermen voor delen van die werkelijkheid. Het risico daarvan is dat je je geheel gaat afsluiten en dat je je nergens meer op richt. Dat je jezelf met de moderne pijnstillers van deze tijd (televisie, dagbladen, drank, kalmeringsmiddelen, enz.) in slaap sust.

Wanneer men probeert om voortdurend zichzelf en de persoonlijke levensvragen te vergeten door deel van de massa te blijven, treedt na enige tijd een sleur in, die geen bevrediging meer geeft. Dan kan het gebeuren dat iemand begint te merken dat hij meer wil. Na verloop van tijd identificeert hij zich meer

EGO wordt vaak de hemel in
geprezen

met een kleinere kollektiviteit van een bepaalde signatuur. Noem het maar de kudde.

Zoals de massa zich richt op idolen, zo richt de kudde zich op idealen. Er komt een moraal en er komen bepaalde normen. De massa kent geen moraliteit; ze wordt bewogen door blinde impulsen. De kudde heeft een bepaalde eigenheid; er zijn persoonlijke antwoorden mogelijk; men is gericht op de toekomst; men heeft zich een bepaalde taak gesteld.

Aan de ene kant is het ideaal voor het individu om zoveel mogelijk vanuit jezelf kritisch naar je omgeving te kijken en zelf je antwoorden te vinden. Aan de andere kant is het wel zo dat je daar niet voortdurend mee bezig kunt zijn. Je moet ook gewoon leven, eten, enz. Ook heb je een zekere stabiliteit nodig in je bestaan. Je moet kunnen steunen op de kennis en ervaring van je omgeving. Net zo goed als je lopen vrij automatisch doet, dus niet meer bij elke stap nadenkt, zo heb je een aantal dingen in de samenleving waar je als vanzelfsprekend in mee gaat. Je hebt als mens slechts de mogelijkheid sommige dingen er uit te pikken om iets extra's mee te doen. Ik denk dat je de omgeving daarbij altijd nodig hebt. Het woord 'kudde' klinkt daarbij verschrikkelijk negatief, maar het heeft ook positieve elementen.

De laatste halve eeuw begint het kuddebewustzijn aan kracht in te boeten. Steeds meer mensen worden zich bewust van de gevaren van het louter hiërarchisch denken. Het 'bevel is bevel', dat de uiterste konsekwentie is van dit denken, leidt tot een totaal verlies van de individualiteit. Een toenemend aantal mensen zoekt dan ook niet meer zijn heil in het kiezen vóór de ene kudde en tegen de andere. Velen zijn aan het denken gezet door de gruwelijke uitwassen van het kuddebewustzijn zoals het nazisme en het stalinisme waarmee we in deze eeuw zijn gekonfronteerd. Steeds meer mensen worden tot partijlozen, die bij geen kudde horen en geen leider volgen. Zij wensen het leiderschap over hun eigen leven op zich te nemen.

Het leerzame van de situaties waarin het 'bevel is bevel' aan de orde was, is dat als je goed kijkt hoe dat funktioneert, dat je daar veel van kan leren voor die kleine gewone dagelijkse situaties waarin zich in principe hetzelfde voordoet. En ik denk dat dat ook het aardige is in ons werk, dat wij te maken hebben met jongeren die al met iets van dergelijke problemen gekonfronteerd zijn. Die net als ik zich aanvankelijk uitsluitend bezig hielden met hoe ze hun diploma moesten halen en dan komen ze in militaire dienst en stuiten ze op problemen. Daarop kun je ze dan aanspreken.

Daar ligt ook die uiteindelijke konsekwentie van 'bevel is bevel'.

Vroeg of laat zal ieder lid van de kudde ervaren dat hij er niet helemaal bij hoort. Hij voelt zich als een toeschouwer

bij zijn eigen leven. Hij kent zijn rol, maar gelooft er niet meer in.

Op het moment dat je het gevoel krijgt dat die kudde niet meer biedt wat jij nodig hebt, dan wordt het probleem hoe zelf vorm te geven aan je bestaan. Als je daar in vast loopt, dan ben je afhankelijk van goede hulp. Dan ben je toch weer afhankelijk van je omgeving. Het is toch ook bekend dat sommigen zelfmoord plegen, omdat ze het goede antwoord niet meer kunnen geven.

Het probleem bij die hulp is echter dat je de kwaliteit van die hulp meestal niet kunt beoordelen. Ook daar zie je dus weer een afhankelijkheid van naar wie je toevallig verwezen wordt.

Het is te hopen dat die deskundige dan ook inderdaad een man of een vrouw van de geest is, dat wil zeggen iemand die zichzelf niet identificeert met een kudde en die dus ook niet met kuddeoplossingen aankomt.

Ik ben, toen ik ontzettend in twijfel zat over hoe ik over de werkelijkheid en het bestaan van god moest denken aan het eind van mijn tienerperiode, in aanraking gekomen met een ouderling die mij de standaardoplossingen gaf, waar ik niets mee kon. Later ontmoette ik een prof. in de theologie die zei: „Je moet je eigen denken durven te volgen en jezelf serieus durven nemen”.

Dat soort mensen zijn er ook in je omgeving. Ze stimuleren je je eigen weg te zoeken, zelfs als ze het totaal oneens met je zijn, je toch helpen je richting te vinden.

Dan kom je tot de ervaring dat je echt alleen bent. Dat je tegen jezelf kan zeggen: 'Ik zal het alleen met jou moeten doen, wat raad jij me aan om te doen?' Tegelijkertijd word je je ervan bewust hoezeer je anderen nodig hebt.

Wanneer je wordt teruggeworpen op je eigen geweten, op je zelf, dan is het probleem vaak dat mensen zich daarbij realiseren dat ze alleen staan en met gevoelens van machteloosheid in aanraking komen ten opzichte van het veranderen van die werkelijkheid. Iets wat je heel vaak bij onze deelnemers hoort. Toch is het goed dat je je bewust wordt van de mogelijkheden die je als individu mens hebt om invloed uit te oefenen op die omgeving, hoe minimaal dat ook mag zijn. Je moet ook leren tevreden te zijn met dat minimale dat je doen kunt, in plaats van 'dan maar in de massaliteit van het nihilisme en de apathie'. Ieder klein stapje in de goede richting is beter dan helemaal niets doen. Ik heb wel eens gezegd: „Mocht de wereld aan kernbewapening te gronde gaan, laat dat dan in ieder geval met mijn volledige tegenwerking gebeuren”.

Het individuele geweten is de enige garantie die de mensheid heeft dat daar ooit iets van tegenkracht kan komen. Onze enige hoop, hoe minimaal die in sommige opzichten ook is.

Jan den Boer

Jazz: de muziek en de heroïek

Toen onlangs de popgroep Wham werd opgeheven, konden we via de diverse media kennis nemen van de grote droefheid, verbijstering, ja zelfs wanhoop, die zich meester maakten van de talloze fans. Ze voelden zich in de steek gelaten en wisten niet hoe het nu verder moest. Je kunt zo iets natuurlijk afdoen met kreten als: belachelijk, overdreven, enz., maar dan doe je vele mensen toch onrecht. Ieder mens heeft nl. idolen, op welk gebied dan ook en je hoeft er beslist niet jong voor te zijn!

Ik heb al meerdere malen geschreven over de parallellen die er zijn tussen pop- en jazzmuziek. Die overeenkomsten strekken zich ook uit tot de fans en de critici. Of je nu pop- of jazzliefhebber bent, je wilt van je favoriete groep of musicus alle platen horen en zoveel mogelijk informatie hebben.

We hebben allemaal wel eens meegemaakt dat een criticus een concert de grond in schrijft, dat je zelf net zo goed vond.

Bij een echte fan is het zelfs zo, dat zijn lievelingsmuziek een grote invloed heeft op zijn dagelijks leven.

Oude liefhebber

Ook de oudere jazzliefhebbers waartoe ik dus behoor, kenden en kennen de gevoelens die je bekruipen, wanneer je je favoriete muziek hoort of er over leest en wanneer je je al meer dan dertig jaar intensief met jazz bezighoudt, dan kan het niet anders of deze muziek is een

Chet Baker

deel van je leven geworden.

Die gevoelens van verbijstering waar ik zojuist over sprak kende ik in de jaren zestig toen de jazz een richting insloeg, die ik met de beste wil van de wereld niet meer kon volgen. En reken maar, dat ik het geprobeerd heb, want ik was toen 20 jaar jonger en ik wilde er nog steeds bij horen, wilde meegaan met die nieuwe muziek, wilde het persé mooi vinden.

Maar dan komt er toch een moment dat je jezelf een spiegel voorhoudt en je afvraagt: waar ben ik mee bezig, ben ik wel eerlijk tegenover mezelf en anderen? Bij mij draaide het erop uit dat ik een conservatieve jazzliefhebber werd die vond en ook nog steeds vindt, dat de jazz na de bopperperiode nooit meer wezenlijk is vernieuwd en die alle pogingen tot vernieuwing uiterst en ook wel onredelijk kritisch volgde. De afgelopen twintig jaar heb ik mij dan ook heel vaak geërgerd, wanneer bepaalde musici als grote vernieuwers werden gepresenteerd, terwijl ik vond dat deze mensen helemaal geen jazz speelden. Ik kon absoluut niet begrijpen dat sommige jazzcritici zo lyrisch konden schrijven over muziek waaraan soms iedere vorm van swing ontbrak.

Aktuele discussie

Deze discussie tussen vernieuwers en conservatieven is momenteel weer aktueel, omdat men elkaar nl. in de haren vliegt over de subsidies die overwegend naar de geïmproviseerde (lees avant-garde) muziek gaan. Natuurlijk is het zo, dat goede jazzmuziek voor het grootste gedeelte geïmproviseerd moet zijn, maar omgekeerd valt geïmproviseerde muziek lang niet altijd onder de noemer jazz.

Denk maar eens aan het orgelconcours in Haarlem. Je kunt moeilijk zeggen dat de organisten, die daar improviseren over opgegeven thema's, jazzmuzikanten zijn.

Jazz moet swingen en daar hebben sommige avant-gardemusici nogal eens moeite mee, hoewel ik niet zal ontkennen dat er onder hen voortreffelijke instrumentalisten zijn zoals bv. Ab Baars en Ernst Reijseger.

De lezer zal zich misschien afvragen wat mij zo aan het filosoferen heeft gezet en tot deze stellingname heeft gebracht.

Nieuwe boeken

Wel nu, de uitgeverij Van Gennep te

Amsterdam deed de redactie van EGO twee nieuwe jazzboeken ter recensie toekomen en het waren deze nieuwe uitgaven die mij inspireerden tot bovenstaande ontboezemingen.

Het gaat om 'Lost Heroes' van Fred van Doorn en het 'Jazz jaarboek 5' van Erik van den Berg en Frank van Dixhoorn en de zojuist genoemde tegenstelling conservatief-progressief treffen we ook hier aan, hetgeen alleen al blijkt uit de foto's van de twee muzikanten op de omslagen.

Bij 'Lost Heroes' is dat de dit jaar overleden onvergetelijke Hank Mobley, een van de grote bopstenoristen, en bij het 'Jazz jaarboek 5' is dat Tristan Honsinger, een cellist, die momenteel geen noot jazz speelt, maar zich wel bezig houdt met geïmproviseerde muziek (als instrument is de cello in de jazz trouwens zeer ongebruikelijk).

Het gezegde: de vlag dekt de lading gaat hier dus volgens mij alleen op voor 'Lost Heroes'.

Laten we beide boeken echter eens afzonderlijk onder de loep nemen.

Vergeten helden

Fred van Doorn beschrijft in zijn boek, dat als Nederlandse titel 'De vergeten helden in de jazz' heeft meegekregen, de levens van een aantal muzikanten, die allen tot de bopgeneratie behoorden of nog steeds behoren.

Hij volgt daarbij een vast stramien van inleiding en levensloop met gemaakte platen in chronologische volgorde. Je zou denken dat dit tot saaiheid zou moeten leiden, maar dat is geenszins het geval.

Fred van Doorn schrijft met veel liefde en kennis van zaken en ik heb het boek dan ook in één adem uitgelezen.

De overeenkomsten in levensloop bij muzikanten als Tina Brooks, Tony Fruscella en Brew Moore is treffend. Allen hadden te maken met de bekende problemen van drank, drugs en miskenning en het is dan ook geen toeval dat van de twaalf besproken muzikanten er inmiddels al zeven op betrekkelijk jonge leeftijd zijn overleden.

Op sommige muzikanten uit dit boek is de Nederlandse titel eigenlijk niet van toepassing.

Mensen als Chet Baker, Lee Morgan en Art Pepper zijn absoluut geen vergeten helden en hebben, zij het soms laat, ook wel erkenning gekregen. Maar dat doet niets af aan het feit dat dit boek beslist een aanrader is.

Jazz jaarboek

Iets minder enthousiast ben ik over het 'Jazz jaarboek 5', hoewel er natuurlijk prima artikelen in staan. Ik noem de bijdragen van Frank van Dixhoorn over Charles Mingus en de jazz van 1981 tot 1986.

Het verhaal van Randy Weston op zoek naar zijn 'roots' in Afrika is voortreffelijk, terwijl ook het artikel over Willem Breuker van de hand van de fameuze Gary Giddins zeer de moeite waard is. Mijn voorganger bij EGO, Jeroen de

Charles Mingus

Valk, laat zijn licht schijnen op de situatie aan de Nederlandse conservatoria met hun diverse jazzopleidingen. Hij doet dat opvallend eerlijk, want alle richtingen en meningen komen aan bod.

Maar de artikelen waarin mensen als Tristan Honsinger en Maarten Altena aan het woord komen spreken mij totaal niet aan.

Ik kan het echt niet interessant vinden om te lezen, hoe in het stuk van Altena ene John Zorn pluisjes over een bord schuift, waarbij het publiek de adem moet inhouden om de hoofdrolspelers, de pluisjes dus, niet van het bord te blazen. Dat hij aan het eind van het 'stuk' dan nog een liedje op zijn altsax blaast is leuk meegenomen.

Sorry lezers, ik word duidelijk oud, conservatief was ik al!

Verder viel mij in dit boek op, dat trombonist Willem van Manen zichzelf duidelijk zeer belangrijk vindt, wat al uit de titel van het interview blijkt: Ik verbeeld me, dat ik de trombone in Nederland heb geëmancipeerd. (Dág Ruud, Cees en Bart!)

Overigens heb ik niets tegen de musicus Willem van Manen, want onlangs hoorde ik in Rotterdam nog een voortreffelijk optreden van zijn Contraband. Bij de Nederlandse platenproducties tenslotte overheerst het aanbod van de geïmproviseerde muziek.

Het Criss Crosslabel van Gerry Teekens zorgt tenminste nog voor wat evenwicht.

Vlag en lading

Resumerend zou ik willen stellen, dat er in het 'jazz jaarboek' ondanks mijn strikt persoonlijke op- en aanmerkingen veel lezenswaardigs staat, maar dat ik de samenstellers zou willen aanraden hun geesteskind voortaan 'Jaarboek voor Jazz en geïmproviseerde muziek' te noemen, want dan dekt de vlag de lading veel beter.

Tot de lezers van EGO zou ik willen zeggen: heb je geld genoeg, koop dan beide boeken, maar is het budget beperkt, dan zou ik 'Lost Heroes' van Fred van Doorn willen aanraden, omdat dit boek echt volledig over jazz gaat.

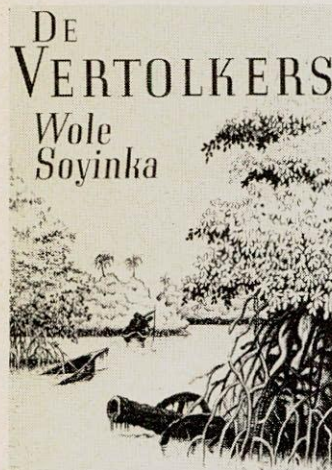
Theo Carree

'Lost Heroes' door Fred van Doorn en 'Jazz jaarboek 5' door Erik van den Berg en Frank van Dixhoorn verschenen bij uitgeverij Van Gennep te Amsterdam.

De prijzen zijn resp. f 24,50 en f 28,50

Nobelprijswinnaar

'De Vertolkers' is een van de twee in het Nederlands vertaalde werken van de kersverse Nigeriaanse Nobelprijswinnaar Wole Soyinka. Deze lijvige roman gaat over zeven mannen, vrienden van elkaar, uit de bovenlaag van de Nigeriaanse samenleving. Bijna allen hebben

in Europa of Amerika een opleiding gevolgd en zijn daardoor losgeraakt van hun eigen achtergrond. Onmacht om keuzes te doen is kenmerkend voor nagenoeg alle hoofdpersonen. Misschien wel mede daardoor wordt hun verlangen, een synthese te bewerkstelligen tussen droom en werkelijkheid, alleen nog maar groter. Met uitzondering van de schilder Kola slaagt echter geen van deze figuren er in dit te bereiken. In die zin is 'De Vertolkers' een tragische roman. Door zijn kompleksiteit is deze, uit 1965 daterende, roman weinig toegankelijk. De liefhebbers zullen zich daardoor zeker niet laten ontmoedigen. Het toekennen van de Nobelprijs voor literatuur aan Soyinka zal de belangstelling voor de Afrikaanse Bibliotheek terecht een lekkere opsteker bezorgen.

'De Vertolkers' door Wole Soyinka verscheen bij In de Knipscheer te Haarlem. Prijs f 39,50.

Kernwapens

Met welk recht wordt 'op geloofwaardige wijze' door het bezit van kernwapens bedreigd met totale vernietiging? Met welk recht worden miljarden besteed aan bewapening, terwijl de Derde Wereld geteisterd wordt door hongersnood en ellende? Over deze en andere vragen boog zich, in september 1985 in Rotterdam, het 'Tribunaal voor de Vrede'. Een

kollege van voornamelijk rechtsgeleerden oordeelde op grond van verklaringen van deskundigen en ooggetuigen over de rechtmatigheid van het kernwapenbeleid. Zowel aan het nationale en internationale recht als aan algemene beginselen van rechtsvorming en ethiek werd de nucleaire afschrikingspolitiek getoetst.

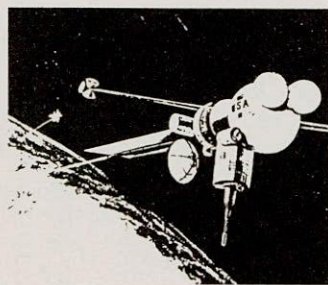
In 'Kernwapens met welk recht?' zijn de belangrijkste bijdragen gebundeld. Aan de rechtskundige beschouwingen gaan analyses van het kernwapenvraagstuk vooraf. Zo wordt ook ingegaan op de ontwikkeling van de kernwapenstrategie, de relatie tussen bewapening en onderontwikkeling en de gevolgen van een kernoorlog.

Dat zoveel verschillende disciplines aan bod komen maakt deze bundel ekstra interessant. 'Kernwapens met welk recht?' door Bob de Ruiter (red.) is een uitgave van Jan Mets te Amsterdam. Prijs f 25,-.

Star Wars

De topontmoeting tussen Reagan en Gorbatsjov in Reykjavik (oktober jl.) is een (volledige?) mislukking geworden. Het onoverbrugbare meningsverschil was het SDI, ook wel Star Wars-project genoemd (een raketafweersysteem in de ruimte).

Op 25 en 26 april van dit jaar werd in Utrecht twee dagen gekonfereerd over het thema 'Vrede met Star Wars?' aan de hand van een tiental inleidingen. Centrale punten van bespreking waren: Is SDI een stap in de richting van een veiliger, vreedzamer en stabielere evenwicht tussen de supermachten? Of is het een poging tot herstel van militaire superioriteit, een poging om nucleaire macht opnieuw in politieke macht te vertalen? Anderzijds wierp de conferentie

ook de vraag op in hoeverre wetenschappers, vredesbeweging en politieke partijen lijdzaam moeten (blijven) toezien hoe de bewapening zich verder ontwikkelt.

Juist nu het Star Wars-project meer dan ooit wereldwijde belangstelling heeft gekregen is het een goede zaak dat deze kongresinleidingen plus de forumdiskussie gebundeld zijn. 'Vrede met Star Wars?' door Jan van Bentum (red.) verscheen bij het Studiecentrum voor Vredesvraagstukken te Nijmegen. Prijs f 17,80.

Politiek wapen

Waarom er in augustus 1945 atoombomben werden afgeworpen op Japan houdt de gemoeden nog steeds bezig. Nog altijd kan men hierover de meest uiteenlopende opvattingen horen. Deze variëren van 'oorlogsmisdaden en massamoord' via 'het bespoedigde het einde van de oorlog' tot 'dankzij de atoombomben kon Japan tot kapitulatie worden gedwongen'.

In zijn studie 'De atoombomben als politiek wapen' konkludeert de, in Nederland woonachtige en werkende, Hongaar Miklos Racz: Militaire overwegingen hebben nauwelijks een rol gespeeld bij het inzetten van deze wapens tegen Japan. Het was de regering van de V.S. er m.n. om te doen de wereld te demonstrenen wie de machtigste was. De eerste atoombomben waren duidelijk bedoeld als eerste stap in de koude oorlog tegen de Sowjet Unie. In een overtuigende analyse draagt de auteur het benodigde bewijsmateriaal voor deze konklusies ook aan.

Wanneer Racz in het nawoord echter stelt: „Van de socialistische staten gaat geen militaire dreiging uit naar de westerse landen“, maakt hij zich er wel erg simpel van af. Uitsluitend de V.S. verantwoordelijk stellen voor de gruwelijke ontwikkelingen van na 1945 is toch op z'n zachtst gezegd twijfelachtig.

'De atoombomben als politiek wapen' door Miklos Racz is een uitgave van Onze Tijd, Haarlem/Brussel. Prijs f 10,- (distributie: In de Knipscheer te Haarlem).

Gorbatsjov

In maart 1985 werd Michail Gorbatsjov gekozen tot algemeen sekretaris van het Centraal Comité van de Communistische Partij van de Sowjet-Unie. Terstond na zijn benoeming begonnen de speculaties omtrent veranderingen in het (buitenlandse) beleid van deze supermacht. Die speculaties duren tot op de dag van vandaag onverminderd voort. Een belangrijke grond voor die veronderstellingen is zeker te vinden in de openbare toespraken, die Gorbatsjov sinds zijn ambtsaanvaarding bij diverse gelegenheden heeft gehouden. De voorstellen en ideeën die hij in deze toespraken lanceerde hebben ook in ons land de nodige aandacht getrok-

ken. Het is dan ook nuttig dat de belangrijkste van deze toespraken (aangevuld met verklaringen en perskonferenties) nu in Nederlandse vertaling zijn verschenen. Titel van deze bundeling is 'Naar een wereld zonder kernwapens'. De bundel wordt afgesloten met de televisierede van Gorbatsjov, waarin hij op indringende wijze het Russische volk toespreekt n.a.v. het ernstige ongeluk in de kerncentrale van Tsjernobyl. 'Naar een wereld zonder kernwapens' door Michail Gorbatsjov verscheen bij uitg. C en O, Postbus 47, 1000 AA Amsterdam. Prijs f 19,50.

Necrologieën

In levensbeschrijvingen van overledenen worden doorgaans de minder aardige kanten van iemand nu niet direct uitbundig geëtaleerd. 'Over de doden niets dan goeds' luidt immers een aloude levenswijsheid. Toch is het beslist niet zo dat over belangrijke en belangwekkende mensen na hun dood alleen maar kritiekloos geschreven wordt.

De door Martin van Amerongen samengestelde bundel 'Over de doden niets dan goeds' bevat

daar enkele aardige voorbeelden van. Bij het overlijden van prins Hendrik stelde de toenmalige hoofdredakteur van het Utrechtsch Dagblad in zijn herdenkingsartikel vast, dat het de prins niet gegeven was „krachtens zijn persoonlijkheid en wijze van leven, om eerbied af te dwingen“. Een openhartige ontboezeming die deze journalist met een ontslag op staande voet moest bekopen.

Toch worden in deze bundel necrologieën van politici, politieke randfiguren en leden van het koninklijk huis ook dingen niet gezegd. Bijvoorbeeld in het artikel over Troelstra geen woord over de mislukte revolutie en in dat over Oud zoekt men vergeefs naar iets over zijn burgemeesterschap in oorlogstijd. De in memoriam-stukken geschreven door politieke tegenstanders doen de waarheid vaak nog het minst geweld aan (het stuk over Kuyper is daar een goed voorbeeld van). Een interessante bundel. 'Over de doden niets dan goeds' door Martin van

Amerongen(red.) is een uitgave van Thomas Rap te Amsterdam. Prijs f 30,-.

Chemische wapens

In het boek 'Chemische wapens' van Frans Jongen worden met name de medische gevolgen van een chemische oorlog beschreven. Het begint met een algemene inleiding over het politieke belang van de chemische wapens en de actuele ontwikkelingen op dit gebied. Vervolgens beschrijft de auteur de verschillende soorten chemische strijdmiddelen, de werkingsmechanismen, hun directe gevolgen, de gevaren op de langere termijn en mogelijkheden tot be-

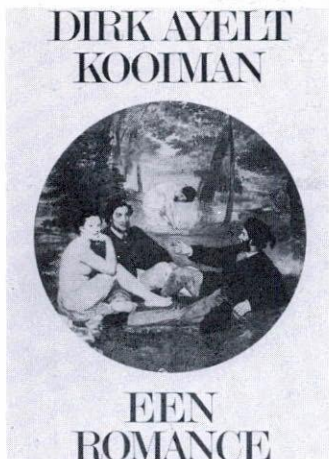
scherming tegen blootstelling aan deze stoffen, alsmede behandeling van slachtoffers. De nadruk ligt steeds op de uiterst giftige zenuwgassen, maar ook traangas en enkele tijdens de Eerste Wereldoorlog gebruikte gassen (o.a. mosterdgas) komen aan de orde. Jongen komt tot weinig opwekkende konklusies: Niet alleen staan artsen machteloos als het gaat om een onverhoopte kernoorlog. Ook als het gaat om het gebruik van chemische wapens, zal de gezondheidszorg vrijwel volledig verstek moeten laten gaan. Voor artsen en 'genezerikken' verplichte kost.

'Chemische wapens' door Frans Jongen is een gezamenlijke uitgave van het Studiecentrum voor Vredesvraagstukken en de Ned. Ver. voor Med. Polemologie. Prijs f 7,50.

Een romance

Uitgeverij De Harmonie bracht onlangs een goedkope herdruk uit van de debuutroman van Dirk Ayelt Kooiman: 'Een romance'. Bij de verschijning in 1973 spraken recensenten van: een bijna onmogelijke prestatie... ronduit een meesterwerk... spannend als een detective. Nu, spanning weet Kooiman inderdaad op te bouwen. En dat terwijl er eigenlijk nauwelijks iets gebeurt in dit boek. Maar doordat er vrijwel niets écht gebeurt, kan er tegelijk alles gebeuren in het denken van de 'hoofd'persoon. Zo heeft deze b.v. de wildste fantasieën over vrijpartijen met een geliefde, die maar niet (willen) plaatsvinden.

Heel kort gezegd gaat 'Een romance' over twee mannen en twee vrouwen, die elkaar voor het eerst terugzien, jaren nadat

ze via een uit de hand gelopen picknick tijdens een onweer in elkaars armen werden gedreven en die dat gebeuren elk meer of minder of helemaal niet hebben verwerkt.

Het boek eindigt als volgt:

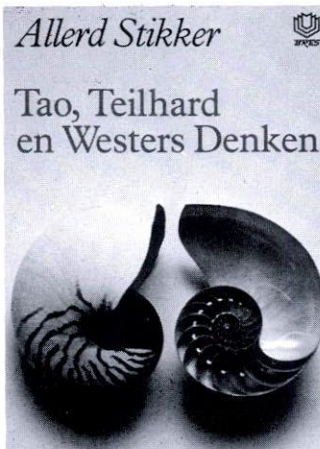
„Wel, ze zei dat het tamelijk koud was en dat we beter naar binnen konden gaan. En ik zei: Ja, laten we maar naar binnen gaan. Dus gingen we naar binnen. Zodat dus hij, ik, deze hoofdpersoon, naar binnen ging. De deur viel in het slot. En het begon te sneeuwen.”

In de realiteit is hier dus sprake van kou en een gesloten deur, maar er wordt tevens weer een deur geopend voor de (hetere?) fantasieën van hoofdpersoon en lezer. Dat is vormtechnisch knap, en tegelijk 'hels' spannend!

'Een romance' door Dirk Ayelt Kooiman verscheen bij de Harmonie te Amsterdam. Prijs f 14,90.

Nieuwe tijd-denken

Aan de wassende stroom van New Age-boeken werd eerder dit jaar weer eens een Nederlandse uitgave toegevoegd. Bij uitgeverij Bres verscheen 'Tao, Teilhard en Westers Denken' van Allerd Stikker. En wie die naam bekend voorkomt: inderdaad, het betreft hier ir. A. Stikker, die in 1983 op 55-jarige leeftijd als RSV-president met een gouden handdruk van het ondernemerstoneel verdween. Nu lijkt Stikker van zijn jarenlange hobby (filosofie)

m.o.m. zijn werk te maken; hij werd secretaris-generaal van de internationale Teilhard de Chardin-stichting in Londen. Over de Franse jezuïet Pierre Teilhard de Chardin (1881-1955, paleontoloog en filosoof, vele jaren werkzaam in China en schrijver van o.a. Het verschijnsel mens en Het goddelijk milieu) schreef Stikker al vanaf 1968 in Bres e.a. bladen. In dit eerste boek zegt hij „ervan overtuigd (te zijn) dat de mensheid op het punt staat een nieuwe, belangrijke sprong in het evolutieproces te gaan maken.

Een grondig begrip van de boodschappen van de taoïsten (Chinees filosofen van ruim 2000 jaar geleden; F. S.) en van Teilhard de Chardin, en van de meest recente inzichten in de natuurkunde, de psychologie en de ecologie kunnen zeer dienstig zijn bij de bewustwording van dit proces.”

Kort en helder geeft Stikker de theorieën weer van geleerden als Capra, Sheldrake, Davies, Prigogine e.a. en sluit hij aan bij Marilyn Ferguson's De Aquarius Samenzwering en Peter Russell's Wereldbrein (zie EGO van september '86, blz. 27). Stikker's boek biedt, behalve een (op feiten gebaseerde) optimistische toekomstvisie, tot slot mogelijkheden tot actie aan. Daarbij richt hij zich vooral tot onderwijskundigen, politici en de media, die tot nu toe in het bewustmakingsproces van het grote publiek schromelijk achterblijven bij de nieuwe denkers uit de wetenschap.

'Tao, Teilhard en Westers Denken' door Allerd Stikker verscheen bij Bres, Amsterdam 1986, 181 blz. Prijs f 29,50.

Ruimte-oorlog

„Wij zouden alweer een gelegenheid voorbij laten gaan als een grotere beheersing over de militarisering van de ruimte niet thans tot stand wordt gebracht.” Aldus besluiten Jasani (medewerker van het Sipri) en Lee(korrespondent van de BBC) hun boekje 'Countdown tot de ruimte-oorlog'.

In dit boek zetten zij, in eenvoudige taal, alles nog eens op een rijtje. Vanaf de eerste Russische Spoetnik(4-10-1957) tot en met door Reagan gelanceerde Star Wars plannen (23-3-1983) passen de revue. Een periode waarin 2114 satellieten gelanceerd werden met een militaire betekenis. Stap voor stap laten zij zien hoe de wapenwedloop op het punt staat zich uit te breiden naar de kosmische ruimte. Een uitbreiding die nieuwe eisen stelt aan de wapenbeheersing. De meeste boeken over (anti-) satellietwapens en ruimtesystemen zijn naar vorm en taalgebruik slechts voor ingewijden toegankelijk. De grote verdienste van de schrijvers van dit boekje is, dat ze deze moeilijke materie voor een ruimer publiek open hebben gesteld. Zeer aanbevolen voor een ieder die wil

weten hoe de vlag er bij hangt m.b.t. het in gebruik nemen van de kosmische ruimte voor militair gebruik.

'Countdown tot de ruimte-oorlog' door Bhupendra Jasani en Christopher Lee verscheen als Prisma-pocket nr. 2567 bij uitg. Het Spectrum te Utrecht. Prijs f 12,90.

De buikspreker

„... hij beukt met zijn hoofd op de grond, en dan gaat hij weer aan het buiksprekken, hij wil lijden, want als hij pijn heeft bestaat hij.” Er is heel wat – geestelijke en emotionele – pijn in 'De buikspreker', de eerste roman van de Franse Brigitte Peskine (geb. 1951).

Het is het verhaal van Armando, een Indiaanse jongen uit een dorp in Ecuador, die op 10-jarige

VG

Brigitte Peskine
De buikspreker

Roman

leeftijd door de toeriste Ruth Barnes wordt meegenomen naar haar Amerikaanse provinciestadje. Op de hoogvlakte 'thuis' had Armando zijn buiksprekend vermogen ontdekt: „De duivel zit voor altijd gevangen. Hij spreekt van binnen uit Armando met de stem van een blanke en aan zijn lippen mag niets te zien zijn.” De dorpsbewoners zijn bang voor de jongen en als hij voorbijkomt blaffen de honden niet. Dat wordt later in de V.S. nauwelijks anders. Echt contact heeft hij alleen met de ongeneeslijk zieke Paul, leraar op de kleinkunstschool, met wie hij een buikspreek-act opbouwt, waarin ze Armando's beide culturen laten botsen. Met zijn woede en heimwee slaat hij zijn publiek om de oren. Dit vindt het echter geweldig en spoedig staat Armando de Indianen op Broadway. Maar dan worden zijn wanhoop en woede hem de baas.

Brigitte Peskine schreef een prachtige, soms tedere, soms bijtende roman over eenzaamheid en emotioneel isolement, die verlangend doet uitzien naar haar volgende boek.

'De buikspreker' door Brigitte Peskine verscheen bij Van Genneep, Amsterdam 1986, 122 blz. Prijs f 19,50.

Wim Heij
Frank Spoelstra

